

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASALARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Arş. Gör. Levent ŞAHİN

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri

ÖZET

Günümüzün en önemli sorunlarının başında gelen işsizlik, özellikle 1980'li yıllardan sonra gelişmekte olan ülkeleri olduğu kadar gelişmiş ülkeleri de etkilemeye başlamıştır. Bugün, Avrupa Birliği ülkelerinin pek çoğunun işsizlik oranları çift haneli rakamlara ulaşma eğiliminde bulunurken, Türkiye için bu durum daha da kötüdür. İşgücü piyasalarının karakteristik özellikleri – çalışma çağındaki nüfus, istihdam yapısı, işgücüne katılım, sektörel dağılım, eğitim yapısı – AB ülkeleri ve Türkiye açısından bazı benzerlikler bulundurmakla beraber önemli farklılıklar arz etmektedir. Bu noktada, özellikle Türkiye’de kadınların işgücüne katılımı ve istihdam oranının düşüklüğü ile işgücünün eğitim durumundaki sorunlar ön plana çıkmaktadır. AB ülkelerine göre çok daha genç bir nüfus yapısına sahip Türkiye’de ekonomik büyüme oranlarındaki artışa rağmen, işsizlik oranlarında aynı paralellikte azalma meydana gelmemesi ve tam tersine yükselen bir seyir izlemesi, Türkiye işgücü piyasasının nitelik açısından geliştirilmesine yönelik strateji ve programların oluşturulması ve uygulanmasını zorunlu kılmaktadır.

ABSTRACT

Unemployment is one of the key issues of today's economic agenda and besides developing countries, it started to affect developed countries as well especially after 1980s. Today, unemployment level in many of the European Union member countries has reached to two digit numbers and the situation is more serious for Turkey. Although common characteristics of labour markets such as –working age

population, employment structure, participation to labor force, sector specific distribution, nature of education levels show some similarities between EU and Turkey, they also demonstrate significant differences. At this point, women's participation to labour force and low levels of employment rates as well as problems regarding training of labor force can be stressed. Although Turkey records some increased ratios of economic growth rates, unemployment rates do not follow a decreasing trend since Turkey has a younger population compared to EU countries. Therefore it is obligatory to form and implement strategies and programmes towards qualitative development of Turkish labor market.

GİRİŞ

Günümüzde istihdam ve işsizlik sorunu, sadece gelişmekte olan ülkelerin değil; gelişmiş batı toplumlarının da en önemli sorunu haline gelmiştir. Teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin de hız kazanmasıyla birlikte uluslararası ticaretin ulusal piyasaları sarsması, bununla birlikte yoğunlaşan ekonomik krizler neticesinde ülke ekonomilerinin yaşadığı daralmalar işgücü piyasalarını da olumsuz etkilemiş ve bu durum işsizlik oranlarının yükselmesine, yeni istihdam yaratma kapasitesinin de düşmesine neden olmuştur. Ülkelerin, artan işgücü potansiyellerine yeterli istihdam alanlarını yaratamaması sorunu, öncelikli olarak halledilmesi gereken sosyal bir sorun haline dönüşmüştür.

Dünya konjonktüründe yaşanan gelişmeler ışığında küresel bir sorun haline gelen işsizlik, AB açısından özellikle 1980'li yılların sonuna doğru büyük ilgi görmeye başlamıştır. Söz konusu yıllar içerisinde ekonomik büyüme paralelinde istihdam yaratılamaması, istihdam politikalarının yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılmış ve bu çerçevede istihdam konusundaki engelleri kaldırmaya çalışan ülkelerin sayısı hızla artmaya başlamıştır. Özellikle, istihdam edilebilme ve işgücü piyasalarına entegrasyon noktasında en önemli sıkıntıyı yaşayan toplumsal grupların başında gelen kadınlar, özürülüler, gençler ve yaşlıların istihdam edilebilirliğinin artırılmasına yönelik çalışmalara hız verilmiştir. AB açısından istihdam alanında bir dönüm noktası olarak değerlendirilen Lizbon Anlaşması'nda kadınların ve yaşlıların istihdamının 2010 yılına kadar sırasıyla % 60 ve % 50'ye çıkarılacağı hedefinin de açıkça ortaya konması bu çalışmaların somut bir göstergesidir.

AB ülkeleri açısından, özellikle 2005 yılı sonrasında işgücü piyasaları düzeyinde bir toparlanma sürecine girildiği görülmektedir.

Bu da istihdam ile ilgili belirlenen stratejilerin olumlu sonuçlar vermeye başladığını göstermekte ve bu alana olan ilgiyi arttırmaktadır. AB'ye tam üyelik sürecinde sancılı günler geçiren Türkiye ise, işgücü piyasaları açısından daha olumsuz bir tablo çizmektedir. Buna göre, özellikle yükselen işsizlik oranları, kadınların ve yaşlıların işgücüne katılım oranlarının düşüklüğü, işgücünün eğitim düzeyi ve gençlerin istihdam edilebilmesi noktasında yaşanan sorunlar önemli olumsuzluklar olarak ön plana çıkmaktadır. Bu durum, Türkiye'yi işgücü piyasaları açısından AB ülkelerine göre daha geri planda bırakmakta ve istihdam konusunun tüm derinliğiyle elden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu çalışmada, AB ve Türkiye işgücü piyasaları detaylı bir şekilde karşılaştırılacaktır. Buna göre, ülkelerin sahip oldukları istihdam yapıları farklı karakteristikler-çalışma çağındaki nüfus, istihdam yapısı, işgücüne katılım, sektörel dağılım, eğitim yapısı – bağlamında değerlendirilecek ve işsizliğin genel yapısı hakkında bilgi verilecektir. Tüm bu değerlendirmeler ışığında, AB ile Türkiye'nin işgücü piyasaları arasındaki benzer ve farklı noktalar ortaya konacaktır.

1. AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE'DE İSTİHDAM SORUNU

Günümüzde gerek gelişmiş, gerekse de gelişmekte olan birçok ülkede istihdam yaratamama sorunu, en önemli konuların başında gelmektedir. İstihdamın, ekonomik ve sosyal olarak iki önemli amacı vardır. Ekonomik amacı; üretimin düzenlenmesi ve artırılması iken, sosyal amacı ise; çalışmak isteyen herkese bir iş imkanı sunulması, emek arz ve talebinin hem nicel hem de nitel açılardan uyumlu hale getirilmesi, verimliliğin artırılması ve çalışma barışının gerçekleştirilmesidir. Ancak son dönemlerde, hemen hemen tüm ülkelerde yeterli istihdam olanaklarının yaratılamaması ve düşük nitelikli işgücünün yüksek oranlara ulaşmasından kaynaklanan yapısal sorunların ağırlık kazandığı ve beraberinde de işsizlik oranlarının arttığı görülmektedir (Murat, 2006: 212).

İşsizlik gibi çok önemli bir sosyo-ekonomik sorun, küreselleşme ile birlikte hız kazanarak bir sosyal dışlanma sorununa dönüşmekte ve bu sosyal dışlanmadan ise özellikle genç işsizler, uzun süreli işsizler, yaşlı işgücü, düşük nitelikli işgücü, kadın işgücü, özürllüer ve etnik azınlıklar etkilenmektedir. Bu olumsuz süreç içerisinde hızlı teknolojik gelişmeler, ülkelerin karşı karşıya kaldığı sorunların çözümünü daha

da güçleştirmektedir. Yoğunlaşan rekabet ve ekonomik değişimle birlikte, birçok ülkede işgücünün istihdam edilme oranları düşmekte ve bu da önemli bir sosyal sorun haline gelmektedir(Murat, 2007: 196). Bu durum da, istihdama yönelik kısa, orta ve uzun vadeli strateji, plan ve programların hazırlanarak yürürlüğe konulmasını gerekli kılmakta ve istihdam konusuna olan ilgiyi artırmaktadır.

Ülkelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine, eğitim ve kültürel yapılarındaki farklılıklara bağlı olarak işgücü ve dolayısıyla istihdam yapıları da farklılık arz etmektedir. Nüfus ve demografik yapıdaki değişimler, kentleşme düzeyi ve göç hareketleri, teknolojik donanım, mesleki eğitim başta olmak üzere eğitim politikaları ve işgücünün sektörel dağılımı, özellikle de hizmet sektörünün durumu gibi unsurlar her ülkenin işgücü piyasasının farklılaşmasına ve buna bağlı olarak da işgücü piyasasına yönelik farklı politika ve stratejiler uygulanmasına neden olmaktadır(Murat, 2007: 85).

Özellikle 1990'lı yıllardan sonra ekonomik büyümenin istihdam yaratamadığının görülmesi üzerine istihdam politikalarını yeniden gözden geçiren ve istihdam konusundaki engelleri kaldırmayı amaçlayan yeni uygulamalara yönelen ülkelerin sayısı hızla artış göstermeye başlamıştır. Bu noktada genel eğilim, işsizliğin sonuçlarını tazmin eden işsizlik sigortası, işsizlik yardımları gibi uygulamaları içeren pasif istihdam politikalarından ziyade; işgücü piyasasının işleyişini geliştiren aktif politikalarla istihdam olanaklarının ve istihdam edilebilirliğin artırılması şeklindedir(Ercan, 2006: 86; Ceylan-Ataman, 2003; Hekimler, 2006: 107).

Çağımızın en önemli siyasal ve ekonomik projelerinden biri olarak gösterilen Avrupa Birliği ülkelerinde de işgücü piyasalarında yaşanan olumsuzluklar istihdam ve işsizlik konularına daha fazla önem verilmesini gerekli kılmıştır. Birlik'te bütünleşme çabalarına birçok alanda hız verildiği bu dönemde; makro ekonomik krizlerle mücadele, işgücü piyasalarıyla ilgili yapısal sorunlara çözüm bulma ve yapısal, uzun süreli işsizlikle mücadele konusunda etkin çözümlere ulaşılabildiğini söylemek mümkün değildir. AB'nin bu alanlarda etkin çözümler üretmeyişiinin nedenleri arasında küreselleşmenin getirdiği sorunlar, yeni istihdam olanaklarının yaratılamaması ve işgücü piyasasının katılığının yanında üye ülkelerin ulusal politikalarındaki hataların da önemli bir rolü vardır(TİSK, 2006: 19; Gündoğan, 2006: 12). Dolayısıyla, konuyla ilgili çözümlerin ancak üye ülkeler arasında oluşturulacak koordinasyon politikalarının geliştirilmesi ve ortak çözümler bulunması ile gerçekleşebileceği gerçeği ortaya çıkmıştır. Üye ülkeler arasında sağlanacak uyumun yanında, AB rekabet gücünün

sağlanması ve istihdamın arttırılması amacıyla gerekli olan esneklik uygulamalarının kurumsal olarak sağlanabilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu arayışlar çerçevesinde, hem üye ülke politikalarını uyumlaştırma, hem de sosyal unsurları da içerecek şekilde yapılacak esneklik uygulamaları yoluyla çözüm üretme arayışları sonucunda Avrupa İstihdam Stratejisi (AİS) hayata konmuştur(Çolak, 2006: 53; Kesici ve Selamoğlu, 2005: 31).

1993 yılında Jacques Delors başkanlığında hazırlanan “Beyaz Kitap” ile AB düzeyinde istihdam konusu masaya yatırılmış, ardından da Essen Zirvesi ve izleyen süreç ile birlikte AİS'nin temeli oluşturulmuştur. Daha sonra Amsterdam Antlaşması ile Avrupa istihdam politikaları kurumsallaştırılmış, Lüksemburg süreci ile stratejinin amaçları ve istihdam kılavuzları tanımlanmış, somut hedeflerin belirlendiği Lizbon süreci ile de Birlik'te istihdam konusu açısından bir kırılma noktası yaşanmıştır (Kesici ve Selamoğlu, 2005: 20-30; Gündoğan, 2006: 19). Avrupa istihdam stratejisi çerçevesinde, işgücü piyasasında yaşanan sorunların önüne geçilebilmesi amacıyla, *istihdam edilebilirliğin artırılması, girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması*, birey ve kurumların gelişim ve değişime daha açık olacak şekilde *uyum kabiliyetinin zenginleştirilmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanması* temel ilkeler olarak belirlenmiştir(Mosher ve Trubek, 2003: 68-69). Bunların yanında istihdam ile ilgili sorunların bireyler açısından olumsuz etkilerinin hızlı bir şekilde çözümlenebilmesi amacıyla daha somut hedefler de belirlenmiştir. Bu doğrultuda 2010 yılı itibariyle, Birlik'te toplam istihdam oranının % 70'e, kadın istihdam oranının % 60'a ve yaşlı istihdam oranının da % 50'ye çıkarılması kararlaştırılmıştır (TİSK, 2006: 109).

Türkiye açısından da işgücü piyasaları ve özellikle gençler, kadınlar, özürülüler ve yaşlılar gibi nüfus gruplarının istihdam edilebilmeleri noktasında önemli sorunlar bulunmaktadır. Ülkemizde işsizliğin azaltılması, istihdamın artırılması ve emek arz edenlerin daha vasıflı hale getirilebilmeleri konuları, yapısal özellikleri nedeniyle çözümü çok da kolay olmayan sorunlar arasında yer almaktadır. Son yıllarda düşme eğilimi göstermesine rağmen nüfus artış hızı, siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar, kamu ve özel sektörde yatırım yetersizlikleri, işgücü niteliğinin sanayinin ihtiyaçlarına cevap verememesi, işgücü piyasası ihtiyaçları ile mesleki eğitim arasındaki ilişkilerdeki yetersizlikler, faiz ve dış ticaret hadleri, hızlı teknolojik değişimler ve artan rekabet ortamında nitelikli işgücü gerekliliği, kapasite kullanım oranlarındaki sektörel yetersizlikler, girişimcilere sağlanması gereken eğitim, kredi ve örgütlenme yetersizlikleri gibi çok sayıda neden

Türkiye’de istihdam sorununun ve işgücü piyasasına yönelik problemlerin boyutunu artırmakta ve karmaşıklaştırmaktadır(Murat, 2007: 193-194).

AB’ye tam üyelik sürecinde bulunan Türkiye’nin müzakere aşamaları içinde istihdam ile ilgili bu sorunları çözme sorumluluğu ve zorunluluğu taşıması, işgücü ile ilgili çeşitli plan ve programların uygulanmasını zorunlu kılmakta ve istihdam konusunu, üzerinde önemle durulması gereken bir alan haline getirmektedir. Bu doğrultuda, Avrupa İstihdam Stratejisi ilkeleri ve hedefleri çerçevesinde işgücü piyasalarının yeniden değerlendirilmesi; orta ve uzun vadeli planlarla hareket edilerek genç niteliği ağır basan kalabalık ülke nüfusunun, küreselleşme ve teknolojik gelişmeler ışığında yeniden bir eğitim sürecine tabi tutulması gerektiği açıktır. Özellikle Türkiye açısından istihdam sorununun temelinde işgücüne vasıf kazandırılması problemi yattığı kabul edilmeli ve bu sorunun çözümünde, gelişmeleri takip eden, sürekli olarak kendini yenileyen, rekabete açık, eğitim düzeyini en üst noktaya çekmeye çabalayan, düşünen, uygulayan ve herşeyden önemlisi üreten bir çalışan profilini ortaya çıkarmaya yönelik istihdam politikaları uygulamaya konmalıdır(Şahin, 2007: 573).

2. AB ÜLKELERİ VE TÜRKİYE’DE İSTİHDAMIN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. AB Ülkeleri ve Türkiye’de Çalışma Çağındaki Nüfus

Genel nüfus miktarı, emek arzının ana kaynağı olmakla birlikte, bu kaynak emek arzını tamamen belirleyemez. Her ülkenin yaş itibariyle nüfus yapısı birbirinden farklı olduğu için çalışma çağındaki nüfus miktarı da değişmektedir. Nüfusu aynı olan iki ülkeden, yetişkin nüfus oranı, genç ve yaşlı nüfus oranına göre daha fazla olan ülkede emek arzı kapasitesi daha yüksek olmaktadır. Buna karşın, çocuk ve yaşlı nüfus oranı fazla olan ülkede ise emek arzı kapasitesi azalmaktadır. Çalışma çağındaki nüfus, bir ülkede nüfusun 15-64 yaş arasındaki kısmıdır. 15 yaşın altındakilerle 65 yaş ve üzerinkiler ise, çalışma çağı dışındaki nüfusu oluşturmaktadır(Murat, 2000: 304).

Tablo 1, çalışma çağındaki nüfusun toplam nüfus miktarına oranını vermektedir. Buna göre, AB ülkelerinde oranlar, 2007 yılı itibariyle % 65.5 ila % 71.8 arasında değişmektedir. AB-27 için bu oran % 67.4 iken, AB-25 için % 67.2’dir. Gerek ülke bazında gerekse de AB-27 ve AB-25 bazında yıllar itibariyle çalışma çağındaki nüfus oranı açısından önemli değişiklikler olmadığı ancak, genel eğilimin artış

yönünde olduğu göze çarpmaktadır. Çalışma çağındaki nüfusun toplam nüfusa oranı Türkiye’de ise 2007 yılında % 65.6 olarak gerçekleşmiştir. Bu noktada, AB ülkeleri ile hemen hemen aynı orana sahip olan Türkiye’nin, çalışma çağı dışındaki nüfus açısından değerlendirildiğinde, 15 yaş altı nüfusunun belirgin şekilde fazla olması sonucu, Avrupa ülkelerine göre daha genç bir nüfus yapısına sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Gerekli tedbirlerin alınması ve düzenlemelerin gerçekleştirilmesi halinde genç ve dinamik bir yapıya sahip Türkiye nüfusunun, yaşlı Avrupa karşısında siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan önemli bir avantaj olarak kullanılabilmesi mümkündür.

Tablo 1: AB Ülkeleri ve Türkiye’de Çalışma Çağındaki Nüfusun (15-64 Yaş Grubu) Toplam Nüfusa Oranı (%)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Belçika	66.8	66.6	66.5	66.4	66.3	66.2	66.1	66.1	66.0	65.6	65.8	66.0
Çek Cumhuriyeti	68.4	68.6	69.0	69.3	69.6	70.0	70.3	70.5	70.9	71.1	71.2	71.1
Danimarka	67.3	67.2	67.1	66.9	66.8	66.6	66.5	66.4	66.3	66.1	66.1	65.7
Almanya	68.2	68.2	68.2	68.2	68.1	67.8	67.7	67.4	67.3	66.9	66.5	66.6
Estonya	65.7	65.8	66.1	66.4	66.8	67.0	67.3	67.6	67.8	67.7	68.1	67.0
Yunanistan	67.6	67.7	67.7	67.9	68.0	68.1	67.9	67.8	67.7	66.9	67.1	67.0
İspanya	68.1	68.2	68.3	68.5	68.4	68.5	68.4	68.5	68.5	68.7	68.8	69.0
Fransa	65.3	65.3	65.2	65.2	65.1	65.1	65.1	65.1	65.1	65.1	65.2	65.5
İrlanda	64.7	65.4	66.0	66.4	66.8	67.3	67.6	67.9	67.9	68.1	68.5	68.6
İtalya	68.4	68.3	68.1	67.8	67.5	67.3	67.1	66.8	66.7	66.4	66.1	66.1
G.Kıbrıs	64.2	64.7	65.1	65.5	66.0	66.5	66.8	67.3	68.1	68.9	69.6	68.9
Letonya	65.7	65.9	66.1	66.7	67.2	67.4	67.9	68.2	68.5	68.6	68.9	68.9
Litvanya	65.9	65.8	65.7	65.9	66.1	66.2	66.5	67.0	67.3	67.8	68.4	68.5
Lüksemburg	67.4	67.2	67.0	66.9	66.8	67.2	67.2	67.1	67.2	67.0	67.6	67.9
Macaristan	67.7	67.8	67.9	68.0	68.0	68.6	68.4	68.5	68.6	68.8	68.8	68.6
Malta	66.5	66.6	67.2	67.2	67.5	68.0	68.2	68.5	68.8	69.0	69.3	69.6
Hollanda	68.3	68.2	68.1	67.9	67.9	67.7	67.8	67.6	67.6	67.5	67.4	67.8
Avusturya	67.1	67.1	67.2	67.3	67.4	67.6	67.9	68.1	68.2	67.9	67.6	67.7
Polonya	66.3	66.7	67.2	67.8	68.4	68.6	69.0	69.3	69.8	70.2	70.6	70.5
Portekiz	67.5	67.7	67.7	67.7	67.7	67.6	67.5	67.6	67.5	67.3	67.3	67.2
Slovenya	69.3	69.6	69.7	69.8	70.0	70.1	70.1	70.3	70.4	70.2	70.2	70.1
Slovakya	66.8	67.2	67.7	68.3	68.7	69.2	69.9	69.9	71.0	71.3	71.8	71.8
Finlandiya	66.8	66.7	66.7	66.8	67.0	66.9	66.9	66.9	66.8	66.6	66.6	66.4
İsviç	63.7	63.8	63.9	64.0	64.2	64.4	64.6	64.8	65.1	65.2	65.5	65.6
İngiltere	64.7	64.7	64.9	64.9	65.1	65.2	65.5	65.6	65.8	65.9	66.3	66.5
Bulgaristan	-	-	-	-	80.3	68.2	68.0	67.8	68.1	68.2	69.3	67.8
Romanya	-	67.9	67.9	68.0	68.2	68.4	68.7	68.9	69.2	69.5	69.7	69.8
AB-25	66.9	67.0	67.0	67.0	67.1	67.1	67.2	67.1	67.2	67.2	67.1	67.2
AB-27	67.0	67.0	67.1	67.1	67.1	67.2	67.2	67.3	67.3	67.3	67.3	67.4
TÜRKİYE	63.0	63.6	64.2	64.7	65.3	65.4	65.3	65.2	65.3	65.5	66.0	65.6

Kaynak: European Commission Directorate-General for Employment and Social Affairs, “**Employment in Europe 2006**”, 2006: 258-288 ; EUROSTAT, **Eurostat Yearbook 2006-2007**, 2008, s.133; EUROSTAT, “Population, Activity and Inactivity- Annual Averages”, (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/retrieve/en/theme3/lfsi/lfsi_act_a?OutputDir=EJOutputDir_788&user=unknown&clientid=6F19F4752ECC5FBC688D9EFD841EB91A.extractionworker2&OutputFile=lfsi_act_a.htm&OutputMode=U&NumberOfCells=192&Language=en&OutputMime=text%2Fhtml& ve Fred Ramb, “Employment Gender Gap in the EU is Narrowing- Labour Market Trends 2000-2007”, **Eurostat- Population and Social Conditions**, 99-2008, p. 6’deki verilerden yararlanılarak hesaplanmıştır.

2.2. AB Ülkeleri ve Türkiye’de Toplam İstihdam

Geniş anlamda üretim faktörlerinin (sermaye, doğal kaynak, emek ve müteşebbis) üretim sürecinde kullanılmasını ifade eden istihdam, dar anlamda ise emek faktörünün üretim sürecinde bir girdi olarak kullanılması anlamına gelmektedir. İstihdam oranı; toplam istihdamın çalışma çağındaki nüfusa oranlanmasıyla elde edilmektedir. (Gündoğan ve Biçerli, 2004: 7). Ekonominin çalışma arzusunda olanlara iş yaratma kapasitesinin bir göstergesi olan istihdam oranlarındaki değişimin ve genel eğilimin değerlendirilmesi, işgücü kaynağının etkin kullanımını ve ekonominin büyüme hızını anlama ve yönetme açısından büyük önem taşımaktadır (Selamoğlu ve Lordoğlu, 2006: 52).

Tablo 2, AB ülkeleri ve Türkiye’deki toplam istihdam oranlarını vermektedir. Türkiye ile AB ülkelerinin istihdam oranları değerlendirildiğinde, önemli farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Buna göre, AB-27 ortalama istihdam oranı, 2007 yılında % 65.4 olarak gerçekleşirken, bu oran AB-25 için % 65.8; Türkiye için ise % 45.8 gibi çok daha düşük bir düzeyde gerçekleşmiştir.

Aradaki çok önemli farka rağmen, Türkiye’de Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus içinde, 15 yaş üstü olup da öğrenim hayatına devam eden ciddi miktarda öğrenci bulunduğu da unutulmamalıdır. Bu miktar, TÜİK 2008 Eylül ayı verilerine göre, 3 milyon 599 bin kişidir. İstihdam imkanı bulursa dahi, öğrenim hayatına devam ettiklerinden dolayı, işgücüne dahil olmayan nüfus içerisinde bulunan önemli miktardaki bu kesim, ülkemiz açısından istihdam oranlarının daha düşük düzeylerde gerçekleşmesine neden olan etkenlerden biridir.

Tablo 2: AB Ülkeleri ve Türkiye’de Toplam İstihdam Oranları (%)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Belçika	56.2	56.8	57.4	59.3	60.5	59.9	59.9	59.6	60.3	61.1	61.0	62.0
Çek Cumhuriyeti	-	-	67.3	65.6	65.0	65.0	65.4	64.7	64.2	64.8	65.3	66.1
Danimarka	73.8	74.9	75.1	76.0	76.3	76.2	75.9	75.1	75.7	75.9	77.4	77.1
Almanya	64.1	63.7	63.9	65.2	65.6	65.8	65.4	65.0	65.0	65.4	67.5	69.4
Estonya	-	-	64.6	61.5	60.4	61.0	62.0	62.9	63.0	64.4	68.1	69.4
Yunanistan	55.0	55.1	56.0	55.9	56.5	56.3	57.5	58.7	59.4	60.1	61.0	61.4
İspanya	47.9	49.5	51.3	53.8	56.3	57.8	58.5	59.8	61.1	63.3	64.8	65.6
Fransa	59.5	59.6	60.2	60.9	62.1	62.8	63.0	63.3	63.1	63.1	63.0	64.6
İrlanda	55.4	57.6	60.6	63.3	65.2	65.8	65.5	65.5	66.3	67.6	68.6	69.1
İtalya	51.2	51.3	51.9	52.7	53.7	54.8	55.5	56.1	57.6	57.6	58.4	58.7
Kıbrıs	-	-	-	-	65.7	67.8	68.6	69.2	68.9	68.5	69.6	71.0
Letonya	-	-	59.9	58.8	57.5	58.6	60.4	61.8	62.3	63.3	66.3	68.3
Litvanya	-	-	62.3	61.7	59.1	57.5	59.9	61.1	61.2	62.6	63.6	64.9
Lüksemburg	59.2	59.9	60.5	61.7	62.7	63.1	63.4	62.2	62.5	63.6	63.6	64.2
Macaristan	52.1	52.4	53.7	55.6	56.3	56.2	56.2	57.0	56.8	56.9	57.3	57.3
Malta	-	-	-	-	54.2	54.3	54.4	54.2	54.0	53.9	54.8	54.6
Hollanda	66.3	68.5	70.2	71.7	72.9	74.1	74.4	73.6	73.1	73.2	74.3	76.0
Avusturya	67.8	67.8	67.9	68.6	68.5	68.5	68.7	68.9	67.8	68.6	70.2	71.4
Polonya	-	58.9	59.0	57.6	55.0	53.4	51.5	51.2	51.7	52.8	54.5	57.0
Portekiz	64.1	65.7	66.8	67.4	68.4	69.0	68.8	68.1	67.8	67.5	67.9	67.8
Slovenya	61.6	62.6	62.9	62.2	62.8	63.8	63.4	62.6	65.3	66.0	66.6	67.8
Slovakya	-	-	60.6	58.1	56.8	56.8	57.7	57.0	57.7	59.4	60.7	60.7
Finlandiya	62.4	63.3	64.6	66.4	67.2	68.1	68.1	67.7	67.6	68.4	69.3	70.3
İsveç	70.3	69.5	70.3	71.7	73.0	74.0	73.6	72.9	72.1	72.5	73.1	74.2
İngiltere	69.0	69.9	70.5	71.0	71.2	71.4	71.3	71.5	71.6	71.7	71.5	71.5
Bulgaristan	-	-	-	-	50.4	49.7	50.6	52.5	54.2	55.8	58.6	61.7
Romanya	-	65.4	64.2	63.2	63	62.4	57.6	57.6	57.7	57.6	58.8	58.8
AB-25	-	60.6	61.2	61.9	62.4	62.8	62.8	62.9	63.3	63.8	64.7	65.8
AB-27	-	60.7	61.2	61.8	62.2	62.5	62.3	62.5	62.9	63.4	64.4	65.4
TÜRKİYE	49.9	48.7	48.8	44.5	48.8	47.8	46.9	45.8	46.1	46.0	45.9	45.8

Kaynak: EUROSTAT, “Employment Rate by Gender”, (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=REF_TB_labour_market&root=REF_TB_labour_market/t_labour/t_employ/t_lfsi/t_lfsi_emp/tsiem010; EUROSTAT, “Labour Force Survey 2006”, News Release, No: 102/2007, July 2007 ve EUROSTAT, Eurostat Yearbook 2008- Europe in Figures, 2008, p. 250’deki verilerden yararlanılarak hesaplanmıştır.

AB ülkeleri açısından değerlendirildiğinde, 2007 yılı itibariyle en yüksek istihdam oranı % 77.1 ile Danimarka’da görülmektedir. Bu durum Danimarka’da, 15-64 yaş grubundaki her 4 kişiden 3’üne istihdam imkanı sunulabildiğini ortaya koymakta ve önemli bir başarı olarak göze çarpmaktadır. Danimarka’yı bu alanda sırasıyla % 76.0 ile Hollanda, % 74.2 ile İsveç ve % 71.5 ile İngiltere izlemektedir. % 57.0 ile Polonya ve % 54.6 ile Malta ise, istihdam oranları açısından Birlik üyesi ülkeler içinde en kötü performansa sahip iki ülke olarak göze çarpmaktadır.

Birlik içerisinde en düşük istihdam oranlarına sahip Polonya ve Malta’dan dahi yaklaşık 10 puan daha düşük bir istihdam oranına sahip olan Türkiye’de bu durum, ülke ekonomisi ve çalışabilir nüfustan yararlanılabilmesi noktasında önemli bir dezavantaj olarak ortaya

çıkılmaktadır. Ancak bundan daha da önemlisi, 2000 ve 2004 yılları hariç son dönemlerde, Türkiye'deki istihdam oranlarının giderek azalan bir seyir izlemesidir. İşsizliğin de artması anlamına gelen bu durum, 2000'li yıllarda önemli bir ekonomik büyüme yaratan Türkiye açısından üzerinde önemle durulması gereken bir sorundur (Kılıç, 2005: 136).

Türkiye, 2001'den bu yana hem etkileyici bir ekonomik büyüme gerçekleştirmiş ve hem de enflasyonun düşürülmesi, kamu harcamalarının iyileştirilmesi ve ihracat ile doğrudan yabancı yatırımların artırılması gibi bir dizi reforma tabi tutulmuştur. Ancak, buradaki sorun, bu ekonomik büyümeye rağmen, istihdam yaratma ve işgücüne katılım düzeylerinin aynı oranda artmaması, hatta azalma seyrine girmesidir. Dünya Bankası'nın Türkiye işgücü piyasası özelinde hazırlanmış olduğu ve 14 Nisan 2006 tarihinde sunduğu raporun bu sorunun çözümüne yönelik bazı önerileri aşağıda özetlenmeye çalışılmıştır. Buna göre (World Bank, 2006: XII-XIV; Şahin, 2007: 570-572):

- Pek çok ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de işgücü piyasaları düzenlemeleri işleri korumak ve işçileri korumak şeklinde gelişim göstermektedir. Rapor, Türkiye'deki düzenlemelerin özellikle son yıllarda, işçileri korumaktan ziyade işleri koruma eğiliminde olduğunu tespit etmekte ve işçileri korumaya yönelik bir eğilim önermektedir.

- Türkiye işgücü piyasası için belki de en acil işgücü piyasası reformu, yüksek kıdem tazminatı rakamlarını düşürmektir. Kıdem tazminatı şartlarını kolaylaştırmak, özellikle genç işçiler için çok faydalı olacaktır.

- İşçileri korumak amacıyla, işsizlik sigortasının daha geniş kesimler tarafından ulaşılabilir kılınabilmesi için, bu sigortadan yararlanmaya yönelik uygunluk şartları kolaylaştırılmalıdır.

- Belirli süreli iş sözleşmelerine ekonomik nedenlerle de izin verilmeli ve özel istihdam kurumlarının şirketlere geçici işçi sağlama-sına olanak verilmelidir. Mevcut düzenlemeler, sadece mevsimsel tarım işi gibi "objektif" nedenler için belirli süreli iş sözleşmelerine izin vermektedir. Her iki öneri de özellikle kadınlar için yararlı olacaktır.

- Toplu pazarlık ve iş güvencesine daha iyi erişim ve uyumsuzluk çözüm mekanizmaları, işçilere yarar sağlayacaktır. Özellikle özel tahkime olanak vermek, uyumsuzlukların daha kısa sürede ve daha etkin bir şekilde yürütülmesini ve çözümlenmesini sağlayacak, bu da iş mahkemelerinin yükünü azaltacaktır.

• Türkiye İş Kurumu'na aktif işgücü piyasası politikaları yürütebilmesi için daha fazla kaynak sağlanmalıdır.

Gerçekten de, Türkiye'nin özellikle Avrupa İstihdam Stratejisi ilke ve hedefleri doğrultusunda işgücü piyasalarını yeniden yapılandırması ve gerekli olan düzenlemeleri bir dizi reform yoluyla teoride kalmaktan çıkarıp pratiğe dökmesi gerekmektedir. Avrupa'nın en düşük istihdam oranlarına sahip ülkelerin bile 10 puan gerisinde bulunmak, Türkiye gibi genç nüfusu fazla olan bir ülke için oldukça sıkıntılı bir durumu ifade etmektedir.

2.2.1. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Cinsiyete Göre Toplam İstihdam

Cinsiyete göre istihdam oranlarının incelenmesi, bir ülkenin gelişmişlik düzeyi ile ilgili önemli ipuçları vermektedir. Erkek istihdam oranı, istihdam edilen erkek nüfusun, çalışma çağındaki erkek nüfusa oranlanmasıyla bulunurken; aynı şekilde kadın istihdam oranı da, istihdam edilen kadın nüfusun, çalışma çağındaki kadın nüfusa oranlanmasıyla bulunmaktadır. Kadınların istihdam oranlarının yüksek olması, o ülkenin gelişmişlik düzeyinin de yüksek olduğunun habercisidir.

AB'de cinsiyete göre istihdam oranları incelendiğinde, Birliğe üye tüm ülkelerde erkek istihdamının kadın istihdamına oranla daha fazla olduğu görülmektedir. 2007 yılında AB-27'de erkek istihdam oranı % 72.5 iken, kadın istihdam oranı % 58.3; AB-25'te ise erkek istihdam oranı % 73.0 ve kadın istihdam oranı da % 58.6 olarak gerçekleşmiştir. Her ne kadar AB ülkelerinde erkek istihdamı ile kadın istihdamı arasında 15 puana yaklaşan önemli bir fark varsa da, kadınların istihdam oranlarının yıldan yıla artış gösterdiği de açıkça görülmektedir. 1997 yılında % 51.1 olan AB-25 kadın istihdam oranı, yıllar içerisinde sürekli olarak artış göstermiş ve 2007 yılında % 58.6 olarak gerçekleşmiştir. 10 yıl içerisindeki % 7.5'lik artış yadsınamayacak derecede önemli bir artıştır. Şüphesiz ki, AB düzeyinde yıllar içerisinde kadın nüfusun işgücü piyasalarında daha fazla yer almaya başlaması, işgücü arzını olumlu yönde etkileyen ve istihdam politikalarını direkt olarak etkileyen önemli bir gelişme sürecidir. Ekonomik ve sosyal yapıdaki değişime bağlı olarak kadınlara yönelik işgücü talebinin artış göstermeye başlaması ve kadınların evlilik ve annelik nedeniyle işgücü piyasasını erkenden terk etme eğiliminin zayıflaması, kadın nüfusu

açısından değişimin önemli göstergeleridir(Selamoğlu ve Lordoğlu, 2006: 59).

Tablo 3, AB ülkeleri ve Türkiye’de cinsiyete göre toplam istihdam oranlarını vermektedir. AB ülkeleri bazında cinsiyete göre toplam istihdam oranları incelendiğinde, 2007 yılı itibariyle, en yüksek erkek istihdam oranının % 82.2 ile Hollanda’ya ait olduğu görülmektedir. Hollanda’yı sırasıyla Danimarka (% 81.0), Kıbrıs (% 80.0) ve İngiltere (% 77.5) izlemektedir. En düşük erkek istihdam oranlarına sahip olan ülkeler ise, % 63.6 ile Polonya, % 64.0 ile Macaristan ve % 64.8 ile Romanya olarak göze çarpmaktadır. Bu ülkelerin eski Doğu Bloku ülkeleri olması, belki de bu alanın spesifik olarak incelenmesini gerekli kılan önemli bir ayrıntı olarak göze çarpmaktadır. Kadın istihdamında ise, oranların genellikle % 60’ların hatta bazı ülkelerde % 50’lerin altında olduğu gözükmektedir. 2007 yılı sonunda AB-27 kadın istihdam oranı % 58.3, AB-25 kadın istihdam oranı ise % 58.6 olarak gerçekleşmiştir. En yüksek kadın istihdam oranlarına % 73.2 ile Danimarka ve % 71.8 oranı ile İsveç sahiptir. Kadın istihdam oranı açısından nispeten yüksek orana sahip diğer ülkeler ise Hollanda (% 69.6) ve Finlandiya (% 68.5)’dir. AB ülkeleri arasında en düşük kadın istihdam oranı ise, % 35.7 ile Malta’ya aittir. Malta’yı % 46.6 ile İtalya, % 47.9 ile Yunanistan ve % 50.6 ile Polonya takip etmektedir.

Erkek-kadın istihdamı, Türkiye açısından değerlendirildiğinde ise düşündürücü sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Türkiye’de 2007 yılı erkek istihdam oranı % 68.0, kadın istihdam oranı ise % 23.8 olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibariyle değerlendirildiğinde ise, 2000-2007 yılları arasında erkek istihdam oranının % 3.8’lik bir düşüşle % 71.8’den % 68.0’a gerilediği görülmektedir. Aynı değerlendirme kadın istihdam oranları açısından yapıldığında ise, erkek istihdam oranına paralel bir şekilde % 2.0’lık bir düşüş yaşandığı ve % 25.8’den % 23.8’e gerileme gösterdiği, bunun neticesinde de özellikle kadın istihdamı açısından AB’nin bir hayli gerisinde kaldığı görülmektedir. Pek tabidir ki, bu durumun ülkemize has pek çok sebebi bulunmaktadır. Bu sebeplerin en önemlileri arasında, ülkemizde geleneksel ve ataerkil yapının hala egemen olması, dolayısıyla kadınlara ev içi sorumlulukların ağırlıklı olarak yüklenmesi, kadınların eğitim düzeyinin düşük olması; bunun yanında tarım istihdamının azalması ve paralelinde köyden kente yaşanan yoğun göç dalgası sonucu kadınların işgücü piyasalarına entegrasyonda sorunlar yaşaması ön plana çıkmaktadır.

Tablo 3: AB Ülkeleri ve Türkiye’de Cinsiyete Göre Toplam İstihdam Oranları (%)

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Belçika	Erkek	66.9	67.1	67.1	68.1	69.5	68.8	68.3	67.3	67.9	68.3	67.9	68.7
	Kadın	45.4	46.5	47.6	50.4	51.5	51.0	51.4	51.8	52.6	53.8	54.0	55.3
Çek Cum.	Erkek	-	-	76.0	74.0	73.2	73.2	73.9	73.1	72.3	73.3	73.7	74.8
	Kadın	-	-	58.7	57.4	56.9	56.9	57.0	56.3	56.0	56.3	56.8	57.3
Danimarka	Erkek	80.0	80.5	79.9	80.8	80.8	80.2	80.0	79.6	79.7	79.8	81.2	81.0
	Kadın	67.4	69.1	70.2	71.1	71.6	72.0	71.7	70.5	71.6	71.9	73.4	73.2
Almanya	Erkek	72.6	71.9	71.9	72.8	72.9	72.8	71.8	70.9	70.8	71.2	72.8	74.7
	Kadın	55.3	55.3	55.8	57.4	58.1	58.7	58.9	58.9	59.2	59.6	62.2	64.0
Estonya	Erkek	-	-	69.6	65.8	64.3	65.0	66.5	67.2	66.4	67.0	71.0	73.2
	Kadın	-	-	60.3	57.8	56.9	57.4	57.9	59.0	60.0	62.1	65.3	65.9
Yunanistan	Erkek	72.7	72.1	71.7	71.1	71.5	71.4	72.2	73.4	73.7	74.2	74.6	74.9
	Kadın	38.7	39.3	40.5	41.0	41.7	41.5	42.9	44.3	45.2	46.1	47.4	47.9
İspanya	Erkek	62.9	64.5	66.8	69.3	71.2	72.5	72.6	73.2	73.8	75.2	76.1	76.2
	Kadın	33.1	34.6	35.8	38.5	41.3	43.1	44.4	46.3	48.3	51.2	53.2	54.7
Fransa	Erkek	67.0	66.9	67.4	68.0	69.2	69.7	69.5	69.4	69.0	68.8	68.5	69.3
	Kadın	52.2	52.4	53.1	54.0	55.2	56.0	56.7	57.3	57.4	57.6	57.7	60.0
İrlanda	Erkek	67.5	69.1	72.1	74.5	76.3	76.6	75.4	75.2	75.9	76.9	77.7	77.4
	Kadın	43.2	45.9	49.0	52.0	53.9	54.9	55.4	55.7	56.5	58.3	59.3	60.6
İtalya	Erkek	66.7	66.5	66.8	67.3	68.0	68.5	69.1	69.6	70.1	69.9	70.5	70.7
	Kadın	36.0	36.4	37.3	38.3	39.6	41.1	42.0	42.7	45.2	45.3	46.3	46.6
Kıbrıs	Erkek	-	-	-	-	78.7	79.3	78.9	78.8	79.8	79.2	79.4	80.0
	Kadın	-	-	-	-	53.5	57.2	59.1	60.4	58.7	58.4	60.3	62.4
Letonya	Erkek	-	-	65.1	64.1	61.5	61.9	64.3	66.1	66.4	67.6	70.4	72.5
	Kadın	-	-	55.1	53.9	53.8	55.7	56.8	57.9	58.5	59.3	62.4	64.4
Litvanya	Erkek	-	-	66.2	64.3	60.5	58.9	62.7	64.0	64.7	66.1	66.3	67.9
	Kadın	-	-	58.6	59.4	57.7	56.2	57.2	58.4	57.8	59.4	61.0	62.2
Lüksemburg	Erkek	74.3	74.3	74.5	74.5	75.0	75.0	75.1	73.3	72.8	73.3	72.6	72.3
	Kadın	55.8	58.0	60.1	62.3	63.5	65.2	66.2	66.0	65.8	66.4	54.6	56.1
Macaristan	Erkek	59.5	59.7	60.5	62.4	63.1	62.9	62.9	63.5	63.1	63.1	63.8	64.0
	Kadın	45.2	45.4	47.2	49.0	49.7	49.8	49.8	50.9	50.7	51.0	51.1	50.9
Malta	Erkek	-	-	-	-	75.0	76.2	74.7	74.5	75.1	73.8	74.5	72.9
	Kadın	-	-	-	-	33.1	32.1	33.9	33.6	32.7	33.7	34.9	35.7
Hollanda	Erkek	76.5	78.8	80.2	80.9	82.1	82.8	82.4	81.1	80.2	79.9	80.9	82.2
	Kadın	55.8	58.0	60.1	62.3	63.5	65.2	66.2	66.0	65.8	66.4	67.7	69.6
Avusturya	Erkek	77.3	77.1	77.0	77.6	77.3	76.4	76.4	76.4	74.9	75.4	76.9	78.4
	Kadın	58.4	58.6	58.8	59.6	59.6	60.7	61.3	61.6	60.7	62.0	63.5	64.4
Polonya	Erkek	-	66.8	66.5	64.2	61.2	59.2	56.9	56.5	57.2	58.9	60.9	63.6
	Kadın	-	51.3	51.7	51.2	48.9	47.7	46.2	46.0	46.2	46.8	48.2	50.6
Portekiz	Erkek	73.9	75.5	75.9	75.8	76.5	77.0	76.5	75.0	74.2	73.4	73.9	73.8
	Kadın	54.9	56.5	58.2	59.4	60.5	61.3	61.4	61.4	61.7	61.7	62.0	61.9
Slovenya	Erkek	66.0	67.0	67.2	66.5	67.2	68.6	68.2	67.4	70.0	70.4	71.1	72.7
	Kadın	57.1	58.0	58.6	57.7	58.4	58.8	58.6	57.6	60.5	61.3	61.8	62.6
Slovakya	Erkek	-	-	67.8	64.3	62.2	62.0	62.4	63.3	63.2	64.6	67.0	68.4
	Kadın	-	-	53.5	52.1	51.5	51.8	51.4	52.2	50.9	50.9	51.9	53.0
Finlandiya	Erkek	65.4	66.2	67.8	69.2	70.1	70.8	70.0	69.7	69.7	70.3	71.4	72.1
	Kadın	59.4	60.3	61.2	63.4	64.2	65.4	66.2	65.7	65.6	66.5	67.3	68.5
İsveç	Erkek	72.6	71.7	72.8	74.0	75.1	75.7	74.9	74.2	73.6	74.4	75.5	76.5
	Kadın	68.1	67.2	67.9	69.4	70.9	72.3	72.2	71.5	70.5	70.4	70.7	71.8
İngiltere	Erkek	75.5	76.6	77.3	77.7	77.8	78.0	77.6	77.7	77.8	77.6	77.3	77.5
	Kadın	62.5	63.1	63.6	64.2	64.7	65.0	65.2	65.3	65.6	65.9	65.8	65.5
Bulgaristan	Erkek	-	-	-	-	82.08	69.33	69.19	68.99	69.48	69.63	62.8	66.0
	Kadın	-	-	-	-	78.72	67.12	66.90	66.80	66.91	66.84	54.6	57.6
Romanya	Erkek	-	-	-	69.15	69.44	69.44	69.80	70.12	70.51	70.97	64.6	64.8
	Kadın	-	-	-	67.29	67.46	67.46	67.66	67.67	67.87	68.12	53.0	52.8
AB-25	Erkek	-	70.2	70.6	71.0	71.2	71.3	71.0	70.8	70.9	71.3	72.0	73.0
	Kadın	-	51.1	51.8	52.9	53.6	54.3	54.7	55.0	55.7	56.3	57.4	58.6
AB-27	Erkek	-	70.0	70.3	70.7	70.8	70.9	70.3	70.3	70.3	70.8	71.6	72.5
	Kadın	-	51.4	52.0	53.0	53.7	54.3	54.4	54.8	55.4	56.2	57.2	58.3
Türkiye	Erkek	72.0	71.8	71.4	70.0	71.8	69.4	66.9	65.9	67.8	68.2	68.1	68.0
	Kadın	28.7	26.6	27.3	26.6	25.8	26.3	27.0	25.7	24.3	23.8	23.9	23.8

Kaynak: EUROSTAT, “Employment Rate by Gender”, (Çevrimiçi)

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996.39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&_sc_reen=detailref&language=en&product=REF_TB_labour_market&root=REF_TB_labour_market/t_labour/t_employ/t_lfsi/t_lfsi_emp/tsiem010 ve EUROSTAT, Eurostat Yearbook 2008- Europe in Figures, 2008, p. 253’teki verilerden yararlanılarak hesaplanmıştır.

Bu olumsuz tablo gerek erkek, gerekse kadın nüfus açısından ekonomide yeni iş sahaları ve istidam alanları yaratılması yoluyla toplam istihdam oranının artırılmasının bir zorunluluk olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak özellikle de kadın istihdamının artırılması açısından ekonomik yapıdaki gelişmenin yanında sosyal ve kültürel alanlarda gerçekleştirilmesi gereken reformlar da önemli bir gereklilik arz etmektedir. Bu noktada ekonomik büyüme ile birlikte eğitim alanında da yapılması gereken yenilikler ve toplumsal kalkınmanın hayati önemi ön plana çıkmaktadır.

2.2.2. AB Ülkeleri ve Türkiye’de Yaş Gruplarına Göre Toplam İstihdam

Günümüzde gelişmiş ülkeler için önemli bir sorun olan nüfusun giderek yaşlanan bir nitelik kazanması, Avrupa Birliği ülkeleri için de büyük bir problem teşkil etmektedir. Yaşlanan nüfusun ekonomik ve sosyal hayatın tüm alanları ile birlikte istihdam üzerinde de önemli bir etkisi olmaktadır. Yaşlı nüfusun giderek artması, çalışmayan ve üretmeyen, tüketici nitelikleri daha ağır basan bir nüfus yapısının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum da, ülkelerin bütçelerini önemli oranlarda baskı altına almakta ve emeklilik ve sağlık harcamalarına her geçen gün daha fazla harcama yapılmasına, dolayısıyla sosyal güvenlik sistemlerinin zorlanmasına neden olmaktadır(Rother, Catenaro ve Schwab, 2003: 3).

Dünyanın geneline göre çok daha ağır bir şekilde hissedilen bu durum sonucu Avrupa, artık dünyada “yaşlı merkezi” olarak nitelendirilmektedir. Nitekim dünyanın en yaşlı nüfusa sahip 10 ülkesinin Japonya hariç diğer dokuzu(İtalya, Almanya, Finlandiya, İsviçre, Belçika, Hırvatistan, Avusturya, Bulgaristan ve Slovenya) Avrupa kıtasında yer almakta ve İsviçre hariç tümü AB üyesi ülkelerdir (United Nations, 2006: 31).

Tablo 4’te, yaş gruplarına göre istihdam oranları üçlü bir sınıflandırmaya tabi tutularak, 15-24, 25-54 ve 55-64 yaş grubundaki istihdam oranları şeklinde ayrı ayrı gösterilmiştir. Tabloda göze batan en önemli husus, AB ülkelerinin hemen hepsinde 55-64 yaş grubundaki istihdamın önemli sayılabilecek oranlarda artış göstermiş olmasıdır. Bu doğrultuda, 1997 yılında % 35.7 olan AB-27 55-64 yaş grubu toplam istihdam oranının 2007 yılında % 44.7’ye, aynı paralelde AB-25’te de, 1995 yılında % 36.0 olan oranın, 2007 yılında % 44.9’a yükseldiği gözlemlenmektedir. 55-64 yaş grubu istihdamı Birlik üyesi

ülkeler açısından değerlendirildiğinde % 70.0 ile İsveç, % 58.6 ile Danimarka ve % 57.4 ile İngiltere bu yaş grubundaki nüfusuna önemli oranda istihdam alanı sunan ülkeler olarak ön plana çıkmışlardır. % 28.5 ile Malta, % 29.7 ile Polonya ve % 34.4 ile Belçika bu yaş grubundaki nüfusuna istihdam yaratabilme açısından Birlik içinde en geri kalmış ülkeler olarak dikkat çekmektedir.

Türkiye’de ise 55-64 yaş grubunun istihdamında yıllar itibariyle AB’ye nazaran tersi bir gelişim yaşanmıştır. Buna göre, bu yaş grubunun istihdamında AB’de görülen artış eğilimli süreç, Türkiye’de yerini azalma şeklinde ilerleyen bir sürece bırakmıştır. Nitekim 2000 yılında % 36.3 olan oran 2006 yılı sonunda 6.8 puanlık bir azalma sonucu % 29.5 olarak gerçekleşmiştir. Emeklilik yaşının izlenen popülist siyasi politikalar sonucu çok erken yaşlarda tutulmasının bir sonucu olarak nitelendirilebilecek bu durumun bir diğer önemli nedeni ise, eğitim seviyesindeki düşüklük ve bunun sonucunda teknolojik değişime ayak uyduramayarak yaşanan ekonomik krizler sonrasında işsiz kalanların, tekrar kendilerine uygun iş bulamamaları sonucu iş piyasalarından uzaklaşmak zorunda kalmalarıdır.

Yaş grupları spesifik olarak değerlendirilirse, genç nüfus olarak da nitelendirilen 15-24 yaş grubunda istihdam oranlarının 2007 yılı itibariyle en yüksek olduğu ülkenin % 68.4 ile Hollanda olduğu görülmektedir. Hollanda’yı % 65.3 ile Danimarka ve % 52.9 ile İngiltere takip etmektedir. Bu yaş grubundaki en düşük istihdam oranları ise; % 21.0 ile Macaristan, % 22.5 ile Lüksemburg, % 24.4 ile Romanya ve % 24.5 ile Bulgaristan’a aittir.

15-24 yaş grubu, AB-27 ve AB-25 açısından önemli sayılabilecek bir değişiklik göstermeyip istikrarlı bir grafik çizmiştir. Buna göre, 1997 yılında % 36.1 olan AB-27 oranı, 2007 yılında da % 37.4 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye açısından 15-24 yaş grubu, AB ülkelerinin çoğuna oranla daha düşük seviyelerde bulunmaktadır. 2007 yılı verilerine göre, Türkiye’de bu oran % 30.4’tür. Ancak burada önemli olan husus, Türkiye’deki 15-24 yaş istihdam oranlarının yıllar içerisinde gösterdiği düşüştür. Şöyle ki, Türkiye’de 2000 yılında % 37.0 olan oran, 2007 yılı itibariyle söylendiği üzere % 30.4’e gerilemiştir. Bu da özellikle genç işsizliği konusunda üzerinde önemli durulması gereken bir konuyu teşkil etmektedir.

Çalışma çağındaki nüfusun (15-64 yaş grubu) çok büyük bir kısmını barındıran 25-54 yaş grubunda 2007 yılı oranları, AB-27 için

Kamu-İş; C:10, S:3/2009

% 79.1 iken, AB-25 için % 79.4 olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibariyle bakıldığında, hemen hemen tüm ülkelerde 25-54 yaş grubunun istihdam oranlarının büyük oranlarda olmasa da artış gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Bu grupta en yüksek istihdam oranına 2007 yılı verileriyle % 86.3 ile Danimarka sahip iken, onu % 86.1 ile İsveç ve % 85.4 ile Hollanda, % 85.3 ile Slovenya ve % 84.8 ile Estonya takip etmektedir. 2007 yılı itibariyle en düşük 15-24 yaş istihdam oranlarına sahip olan ülkeler ise sırasıyla, % 66.2 ile Malta, % 73.5 ile İtalya ve % 74.6 ile Romanya'dır.

Tüm AB ülkeleri bazında genel bir değerlendirme yapılacak olunursa, 25-54 yaş grubundaki istihdam oranlarının % 66.2 ile % 86.3 arasında değiştiği görülecektir. Oysa Türkiye'de bu oran 2007 yılı verileri itibariyle yalnızca % 54.2 olarak gerçekleşmiştir. Çalışma çağındaki nüfusun büyük bir kısmını oluşturan 25-54 yaş grubundaki istihdam oranının AB ülkelerine nazaran önemli oranda düşük olması, ülkemiz açısından son derece olumsuz bir durumu ifade etmektedir. Üstelik yıllar itibariyle değerlendirildiğinde bu oranın, 2000 yılında % 56.5 iken 2007 yılında % 54.2'ye gerilediği de göz önüne alınırsa, istihdamın ana gövdesini oluşturan bu yaş grubundaki kişilerin mesleki ve teknik açıdan geliştirilmeleri ve bunlara yönelik yeni istihdam alanlarının yaratılmasının ne kadar gerekli olduğu, bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4: AB Ülkeleri ve Türkiye’de Yaş Gruplarına Göre Toplam İstihdam Oranları

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Belçika	15-24 Yaş	26.8	26.3	26.8	28.2	29.1	29.7	29.4	27.4	27.8	27.5	27.6	27.5
	25-54 Yaş	73.5	74.1	74.3	76.2	77.4	76.6	76.5	76.5	77.3	78.3	78.4	79.7
	55-64 Yaş	21.9	22.1	22.9	24.6	26.3	25.1	26.6	28.1	30.0	31.8	32.0	34.4
Çek Cum.	15-24 Yaş	65.2	66.6	65.3	65.5	66.0	62.3	63.5	59.6	62.3	62.3	27.7	28.5
	25-54 Yaş	-	-	83.7	81.9	81.6	82.1	82.5	81.7	81.4	82.0	82.5	83.5
	55-64 Yaş	-	-	37.1	37.5	36.3	37.1	40.8	42.3	42.7	44.5	45.2	46.0
Danimarka	15-24 Yaş	65.2	66.6	65.3	65.5	66.0	62.3	63.5	59.6	62.3	62.3	64.6	65.3
	25-54 Yaş	81.9	82.4	83.1	83.9	84.2	84.4	84.1	83.5	83.7	84.5	86.1	86.3
	55-64 Yaş	49.1	51.7	52.0	54.5	55.7	58.0	57.9	60.2	60.3	59.5	60.7	58.6
Almanya	15-24 Yaş	45.5	44.6	45.3	47.2	47.2	47.0	45.7	44.2	41.9	42.0	43.4	45.3
	25-54 Yaş	76.7	76.6	77.2	78.7	79.3	79.3	78.7	77.9	78.1	77.4	79.3	80.9
	55-64 Yaş	37.9	38.1	37.7	37.8	37.6	37.9	38.9	39.9	41.8	45.4	48.4	51.5
Estonya	15-24 Yaş	-	-	35.5	30.1	28.3	28.1	28.2	29.3	27.2	29.1	31.6	34.5
	25-54 Yaş	-	-	78.8	76.7	75.6	76.0	76.8	77.8	78.8	79.6	84.2	84.8
	55-64 Yaş	-	-	50.2	47.5	46.3	48.5	51.6	52.3	52.4	56.1	58.5	60.0
Yunanistan	15-24 Yaş	25.4	25.3	28.4	27.2	27.6	26.2	26.5	25.3	26.8	25.0	24.2	24.0
	25-54 Yaş	69.5	69.7	70.0	69.9	70.5	70.6	71.6	72.9	73.5	74.0	75.3	75.6
	55-64 Yaş	41.2	41.0	39.0	39.3	39.0	38.2	39.2	41.3	39.4	41.6	42.3	42.4
İspanya	15-24 Yaş	24.1	25.3	27.1	30.5	32.5	34.0	34.0	34.4	35.2	38.3	39.5	39.1
	25-54 Yaş	60.6	62.1	63.7	66.2	68.4	69.5	70.2	71.4	72.7	74.4	75.8	76.8
	55-64 Yaş	33.2	34.1	35.1	35.0	37.0	39.2	39.6	40.7	41.3	43.1	44.1	44.6
Fransa	15-24 Yaş	25.3	24.8	25.6	27.1	28.6	29.5	29.9	30.6	30.4	30.1	29.3	31.5
	25-54 Yaş	76.9	76.7	77.1	77.7	78.8	79.4	79.5	79.5	79.6	79.8	80.2	82.1
	55-64 Yaş	29.4	29.0	28.3	28.8	29.9	31.9	34.7	36.8	37.3	37.9	37.6	38.3
İrlanda	15-24 Yaş	37.6	41.4	45.6	49.1	50.4	49.3	47.6	47.5	47.7	48.7	50.0	49.9
	25-54 Yaş	66.5	68.1	70.9	73.4	75.3	76.3	76.1	75.9	76.8	77.9	78.4	78.7
	55-64 Yaş	39.7	40.4	41.7	43.7	45.3	46.8	48.0	49.0	49.5	51.6	53.1	53.8
İtalya	15-24 Yaş	25.3	25.2	25.7	25.7	26.4	26.3	25.8	25.2	27.6	25.7	25.5	24.7
	25-54 Yaş	65.7	65.7	66.3	67.0	68.0	69.2	70.1	70.7	72.2	72.3	73.3	73.5
	55-64 Yaş	28.6	27.9	27.7	27.6	27.7	28.0	28.9	30.3	30.5	31.4	32.5	33.8
Kıbrıs	15-24 Yaş	-	-	-	-	37.0	38.4	37.0	37.6	37.3	36.7	37.4	37.4
	25-54 Yaş	-	-	-	-	78.3	80.8	82.2	82.6	82.4	81.8	82.6	83.8
	55-64 Yaş	-	-	-	-	49.4	49.1	49.4	50.4	49.9	50.6	53.6	55.9
Letonya	15-24 Yaş	-	-	33.3	32.3	29.6	28.8	31.0	31.5	30.5	32.6	35.9	38.4
	25-54 Yaş	-	-	76.0	74.6	73.6	75.4	76.1	77.7	77.9	78.4	81.1	82.3
	55-64 Yaş	-	-	36.3	36.6	36.0	36.9	41.7	44.1	47.9	49.5	53.3	57.5
Litvanya	15-24 Yaş	-	-	33.1	31.1	25.9	22.7	23.8	22.5	20.3	21.6	23.7	25.2
	25-54 Yaş	-	-	78.2	77.6	75.2	74.1	76.9	78.9	79.4	81.0	81.7	82.5
	55-64 Yaş	-	-	39.5	40.9	40.4	38.9	41.6	44.7	47.1	49.2	49.6	53.4
Lüksemburg	15-24 Yaş	36.6	34.5	32.9	31.8	31.9	32.3	31.2	27.0	23.3	24.9	23.3	22.5
	25-54 Yaş	73.3	74.4	75.1	76.9	78.2	78.7	79.0	77.8	79.3	80.7	81.0	81.9
	55-64 Yaş	22.9	23.9	25.1	26.4	26.7	25.6	28.1	30.3	30.4	31.7	33.2	32.0
Macaristan	15-24 Yaş	27.9	29.8	33.9	34.9	33.5	30.7	28.5	26.8	23.6	21.8	21.7	21.0
	25-54 Yaş	70.2	69.8	70.3	72.3	73.0	73.1	73.0	73.7	73.6	73.7	74.2	74.6
	55-64 Yaş	17.7	17.7	17.3	19.4	22.2	23.5	25.6	28.9	31.1	33.0	33.6	33.1
Malta	15-24 Yaş	-	-	-	-	52.8	52.3	50.5	47.2	47.7	45.3	44.7	45.7
	25-54 Yaş	-	-	-	-	60.6	61.0	61.6	61.8	62.1	62.4	64.4	66.2
	55-64 Yaş	-	-	-	-	28.5	29.4	30.1	32.5	31.5	30.8	30.0	28.5
Hollanda	15-24 Yaş	54.9	58.6	61.9	64.5	68.7	70.4	70.0	68.3	65.9	65.2	66.2	68.4
	25-54 Yaş	76.8	78.7	80.0	81.1	81.7	82.8	82.8	82.6	82.5	82.9	84.2	85.4
	55-64 Yaş	30.5	32.0	33.9	36.4	38.2	39.6	42.3	44.3	45.2	46.1	47.7	50.9
Avusturya	15-24 Yaş	55.3	54.7	54.5	54.1	52.4	51.3	51.7	51.1	51.9	53.1	54.0	55.5
	25-54 Yaş	80.3	80.8	81.0	81.9	82.6	82.9	83.6	84.0	82.6	82.6	83.5	84.0
	55-64 Yaş	29.1	28.3	28.4	29.7	28.8	28.9	29.1	30.3	28.8	31.8	35.5	38.6
Polonya	15-24 Yaş	-	28.9	28.5	25.9	24.5	24.0	21.7	21.2	21.7	22.5	24.0	25.8
	25-54 Yaş	-	74.7	75.3	73.8	70.9	69.2	67.4	67.5	68.2	69.6	71.8	74.9
	55-64 Yaş	-	33.9	32.1	31.9	28.4	27.4	26.1	26.9	26.2	27.2	28.1	29.7
Portekiz	15-24 Yaş	40.7	43.1	42.5	42.6	42.2	42.9	42.2	38.8	37.1	36.1	35.8	34.9
	25-54 Yaş	77.9	78.7	80.1	80.6	81.8	82.3	81.5	81.0	81.1	80.8	81.3	81.0
	55-64 Yaş	47.3	48.5	49.6	50.1	50.7	50.2	51.4	51.6	50.3	50.5	50.1	50.9
Slovenya	15-24 Yaş	37.8	40.0	37.5	34.0	32.8	30.5	30.6	39.1	33.8	34.1	35.0	37.6
	25-54 Yaş	81.4	81.0	81.6	81.7	82.6	83.6	83.4	82.5	83.8	83.8	84.2	85.3
	55-64 Yaş	19.1	21.8	23.9	22.0	22.7	25.5	24.5	23.5	29.0	30.7	32.6	33.5

Kamu-İş; C:10, S:3/2009

Slovakya	15-24 Yaş	-	-	35,0	31,0	29,0	27,7	27,0	27,4	26,3	25,6	25,9	27,6
	25-54 Yaş	-	-	78,5	76,1	74,7	74,8	75,0	76,0	74,7	75,3	77,2	78,0
	55-64 Yaş	-	-	22,8	22,3	21,3	22,4	22,8	24,6	26,8	30,3	33,1	35,6
Finlandiya	15-24 Yaş	30,6	34,2	36,1	40,0	41,1	41,8	40,7	39,7	39,4	40,5	42,1	44,6
	25-54 Yaş	77,3	77,7	79,1	80,4	80,9	81,5	81,6	81,1	81,0	81,7	82,4	83,4
	55-64 Yaş	35,4	35,6	36,2	39,0	41,6	45,7	47,8	49,6	50,9	52,7	54,5	55,0
İsveç	15-24 Yaş	35,9	35,6	37,7	39,9	42,2	44,2	42,8	41,2	39,2	38,7	40,3	42,2
	25-54 Yaş	82,0	80,9	81,4	82,7	83,9	84,6	84,1	83,5	82,9	83,9	84,7	86,1
	55-64 Yaş	63,4	62,6	63,0	63,9	64,9	66,7	68,0	68,6	69,1	69,4	69,6	70,0
İngiltere	15-24 Yaş	55,7	56,5	56,7	56,7	56,6	56,6	56,1	55,3	55,4	54,0	53,2	52,9
	25-54 Yaş	77,7	78,6	79,3	79,9	80,2	80,4	80,4	80,6	80,8	81,2	81,1	81,3
	55-64 Yaş	47,7	48,3	49,0	49,6	50,7	52,2	53,4	55,4	56,2	56,9	57,4	57,4
Bulgaristan	15-24 Yaş	-	-	-	-	19,7	19,8	19,4	20,7	21,5	21,6	23,2	24,5
	25-54 Yaş	-	-	-	-	68,5	67,2	67,6	69,2	71,2	73,0	75,7	79,4
	55-64 Yaş	-	-	-	-	20,8	24,0	27,0	30,0	32,5	34,7	39,6	42,6
Romanya	15-24 Yaş	-	36,5	35,5	33,5	33,1	32,6	38,7	26,4	27,9	24,9	24,0	24,4
	25-54 Yaş	-	80,6	79,0	78,1	77,5	76,6	72,7	73,1	72,9	73,3	74,7	74,6
	55-64 Yaş	-	52,1	51,5	49,6	49,5	48,2	37,3	38,1	36,9	39,4	41,7	41,4
AB-25	15-24 Yaş	-	36,5	37,1	37,7	38,1	38,1	37,5	36,9	36,8	36,8	37,3	38,3
	25-54 Yaş	-	74,3	74,8	75,6	76,0	76,3	76,3	76,4	76,8	77,2	78,3	79,4
	55-64 Yaş	-	35,7	35,8	36,2	36,6	37,5	38,7	40,2	41,0	42,5	43,6	44,9
AB-27	15-24 Yaş	-	36,1	36,7	37,1	37,4	37,5	36,7	36,0	36,0	35,9	36,3	37,4
	25-54 Yaş	-	74,5	74,9	75,6	76,0	76,2	76,0	76,1	76,5	77,1	78,1	79,1
	55-64 Yaş	-	36,2	36,2	36,5	36,9	37,7	38,5	40,0	40,7	42,3	43,5	44,7
TÜRKİYE	15-24 Yaş	-	-	-	-	37,0	35,3	33,3	30,6	31,6	31,3	30,9	30,4
	25-54 Yaş	-	-	-	-	56,5	55,6	54,8	54,2	54,1	54,2	54,2	54,2
	55-64 Yaş	-	-	-	-	36,3	35,8	35,7	33,5	33,2	31,0	30,1	29,5

Kaynak: EUROSTAT, "Employment (Main Characteristics and Rates)- Annual Averages", (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/retrieve/en/theme3/lfsi/lfsi_emp_a?OutputDir=EJOutputDir_873&user=unknown&clientsessionid=6F19F4752ECC5FBC688D9EFD841EB91A.extract-ion-worker2&OutputFile=lfsi_emp_a.htm&OutputMode=U&NumberOfCells=240&Language=en&OutputMime=text%2Fhtml&.

2.3. AB Ülkeleri ve Türkiye’de İstihdam Artışı

İşgücü piyasalarının değerlendirilmesinde çok önemli bir yeri olan istihdam artış oranı, toplam istihdamın bir önceki yıla göre ne kadar arttığını veya azaldığını göstermektedir(Gündoğan ve Biçerli, 2004:7). Tablo 5, istihdam artış oranlarını AB ülkeleri ve Türkiye açısından değerlendirmeye sunmaktadır. Buna göre, 2007 yılı AB-27 için ortalama istihdam artış seviyesi % 1,8, AB-25 için % 1,8 ve Türkiye için ise % 1,1 olarak gerçekleşmiştir.

Her ne kadar son 4 yıl itibariyle Türkiye’deki istihdam artışı olumlu bir görüntü çizse de, gerek artışın düşüklüğü, gerekse istikrarsız bir gelişim sergilenmesi ülkemiz açısından önemli bir sorundur. Nitekim özellikle 2000-2001 yıllarındaki ekonomik krizlerle birlikte istihdam artış oranlarında azalmalar meydana gelmiş ve 4 yıl boyunca istihdam artışı sürekli negatif bir seyir izlemiştir. Ekonomik büyüme açısından son dönemlerde dünya ortalamasının çok üstünde bir büyüme dalgası yaşayan Türkiye’de bu büyümenin istihdama

yansıtılmaması ve işsizlik sorununun azalmaktan ziyade artması, Türk ekonomisinin en önemli problemlerinden biri olarak dikkatlerin istihdam konusu üzerine yoğunlaşmasına neden olmuştur. Söz konusu bu duruma ilişkin çözüm önerisi, yukarıda Dünya Bankası'nın Türkiye işgücü piyasalarına ilişkin raporunda belirtildiğinden burada daha fazla ayrıntıya girilmeyecektir.

2000 yılının sonundan itibaren AB'de istihdam artışlarındaki yıllık değişimin negatif olmamakla birlikte gerilediği görülmektedir. Günümüzde AB işgücü piyasalarının gelişiminde bazı üye ülkelerin, işgücü grupları ve belirli sektörler açısından istihdam artışında ciddi sorunlarla karşı karşıya olduğu da göz önünde bulundurulması gereken bir husustur(Selamoğlu ve Lordoğlu, 2006: 48). AB genelinde istihdam artışında gözlemlenen bu olumsuz görüntü, üye ülkeler açısından değerlendirildiğinde daha da karmaşık bir yapı arz etmektedir. Buna göre, 2007 yılı itibariyle en yüksek istihdam artış oranlarının Lüksemburg, İrlanda ve Letonya'da gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. 2007 yılı itibariyle istihdam artış oranı Lüksemburg'da % 4.4, İrlanda'da % 3.6 ve Letonya'da % 3.5 olarak gerçekleşmiştir.

AB'nin büyük ekonomilerinden Almanya'da istihdam artış oranları pek de iç açıcı bir görüntü sergilememektedir. Almanya'da istihdamda yaşanan sorunlar 2001 yılı sonu itibariyle hız kazanmış, 2003 yılının sonuna kadar negatif bir seyir izlemiştir. 2005 yılında da negatif olarak gerçekleşen oran 2007 yılında ise % 1.7 oranında gerçekleşmiştir. Bu oranlarıyla Almanya, son yıllarda en kötü istihdam artış performansı gösteren büyük ekonomilerin başında gelmektedir. Macaristan, Portekiz ve İngiltere de incelenen 10 yıllık dönem içinde istihdam artış oranı açısından Birlik içinde olumsuz görüntü çizen diğer ülkeler olarak dikkat çekmekte ve istihdam yaratma da yetersiz kalmaktadırlar. 2006 yılında % 5.4'lük performansı ile en yüksek istihdam artış oranına sahip olan Estonya'nın 2007 yılı sonunda % 0.7'ye gerilemesi de, ayrıca incelenmesi gereken bir konuyu göstermektedir.

Tablo 5: AB Ülkeleri ve Türkiye’de İstihdam Artış Oranları (%)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Belçika	0.3	0.5	1.6	1.3	2.0	1.4	-0.2	-0.1	0.6	0.9	1.1	1.7
Çek Cumhuriyeti	0.9	0.2	-1.5	-3.4	-0.2	0.5	0.6	-1.3	0.1	0.7	1.7	1.8
Danimarka	1.0	1.2	1.5	1.0	0.4	0.8	-0.1	-1.5	0.0	0.7	2.0	1.6
Almanya	-0.3	-0.1	1.2	1.4	1.9	0.4	-0.6	-0.9	0.4	-0.1	0.6	1.7
Estonya	-2.3	0.0	-1.9	-4.4	-1.5	0.9	1.3	1.4	0.0	2.0	5.4	0.7
Yunanistan	-0.4	-0.5	2.9	0.3	0.5	0.3	0.2	1.5	3.4	0.9	1.5	1.3
İspanya	1.7	3.6	4.5	4.6	5.1	3.2	2.4	3.1	3.5	3.8	3.7	3.0
Fransa	0.4	0.4	1.5	2.0	2.7	1.8	0.6	0.1	0.0	0.4	0.8	1.4
İrlanda	3.6	5.6	8.6	6.2	4.6	3.0	1.8	2.0	3.1	4.6	4.3	3.6
İtalya	0.6	0.3	1.0	1.1	1.9	2.2	1.6	1.5	0.3	0.2	1.7	1.1
Kıbrıs	-	-0.3	1.0	7.9	-2.5	5.4	2.1	3.8	3.8	3.3	1.7	3.2
Letonya	-1.9	4.4	-0.3	-1.8	-2.9	2.2	2.3	1.0	1.1	1.5	4.8	3.5
Litvanya	0.9	0.6	-0.8	-2.2	-4.0	-3.3	4.0	2.3	-0.1	2.6	1.7	2.9
Lüksemburg	2.6	3.1	4.5	5.0	5.5	5.6	2.9	1.8	2.3	3.0	3.7	4.4
Macaristan	-0.5	0.2	1.8	3.4	1.3	0.3	0.0	1.3	-0.7	0.0	0.7	-0.1
Malta	1.5	0.0	0.0	0.7	8.4	1.8	0.6	1.0	-0.8	1.5	0.9	2.7
Hollanda	2.5	3.3	4.1	3.9	3.1	2.6	0.5	-0.5	-0.9	0.0	1.8	2.5
Avusturya	0.4	0.9	1.3	1.6	1.0	0.6	-0.1	0.0	0.0	0.5	1.4	1.7
Polonya	1.8	3.1	2.6	-3.0	-2.6	1.5	-1.9	-1.2	-0.3	0.9	3.3	2.5
Portekiz	-	-	-	1.9	1.7	1.6	0.5	-0.4	0.1	0.0	0.7	0.0
Slovenya	-2.0	-1.9	-0.2	1.4	0.8	0.5	1.5	-0.2	0.4	0.7	1.2	2.7
Slovakya	2.3	-1.2	-0.4	-2.7	-1.8	0.6	-0.5	1.8	-0.3	1.4	2.3	2.1
Finlandiya	1.4	3.3	2.0	2.5	2.2	1.5	1.0	0.1	0.4	1.3	1.8	2.2
İsveç	-0.8	-1.3	1.6	2.1	2.4	1.9	0.2	-0.3	-0.5	0.3	1.8	2.3
İngiltere	0.9	1.8	1.0	1.4	1.2	0.8	0.8	1.0	1.0	1.0	0.9	0.7
Bulgaristan	-	-3.9	-0.2	-2.1	4.9	-0.8	0.2	3.0	2.6	2.7	2.4	2.8
Romanya	-	-	-	-	-	-	-1.8	-0.7	-1.5	0.2	2.8	1.3
AB-25	0.7	1.1	1.6	1.3	1.6	1.3	0.5	0.4	0.6	0.8	1.6	1.8
AB-27	0.5	0.6	1.3	0.8	1.8	0.9	-0.3	0.4	1.8	1.0	1.6	1.8
TÜRKİYE	2.1	-2.5	2.8	2.1	-0.4	-1.0	-1.8	-1.0	3.0	1.2	1.2	1.1

Kaynak: EUROSTAT, “Employment Growth by Gender- Annual Percentage Change in Total Employed Population”, (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&dad=portal&schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=REF_TB_labour_market&root=REF_TB_labour_market/t_labour/t_employ/t_lfsi/t_lfsi_emp/tsieb050 ve EUROSTAT, **Eurostat Yearbook 2008- Europe in Figures**, 2008, p. 257’deki verilerden yararlanılarak hesaplanmıştır.

2.4. AB Ülkeleri ve Türkiye’de İşgücüne Katılım

Bir ülkede belirli bir anda, genel nüfusun işgücüne katılan nispetine veya işgücü miktarının, genel nüfus miktarına oranına işgücüne katılma oranı denir (Zaim, 1997: 124). İktisadi faaliyet oranı olarak da adlandırılan işgücüne katılma oranı, istihdam edilenlerle işsizlerin toplamından oluşan toplam işgücünün çalışma çağındaki nüfusa oranlanmasıyla elde edilmektedir. Bu oran çalışma çağındaki nüfus içinde işgücünün nispi ağırlığını ifade etmektedir (Murat, 2007: 96). İşgücüne katılma oranının artması ekonomik faaliyet oranının artması anlamına gelirken, azalması ise aktif nüfusun daha büyük kısmının ekonomik aktivitenin dışında kalması anlamına gelmektedir.

Bir ülkede işgücünün hacmini belirleme açısından, o ülkenin nüfusu ve nüfusunun yapısı önemli olmakla beraber yeterli değildir.

Asıl potansiyel işgücü kaynağı olan 15-64 yaş grubunun tamamının iktisaden faaliyette olmaları mümkün değildir. Çalışma çağındaki nüfusun işgücüne dahil olacak kısmını ekonomik, kültürel, sosyolojik ve sosyal politika gibi unsurlar önemli ölçüde belirlemekte ve işgücüne katılım oranlarını güçlü bir şekilde etkilemektedir (Murat, 2000: 311). Genel olarak işgücüne katılma oranları, bütün gelişmiş sanayi toplumlarında oldukça yüksek oranlarda seyretmekte ve işgücünün yaş yapısına, eğitim düzeyine, ortalama ömrüne bağlı olarak değişebilmektedir (Ekin, 2000: 119).

Tablo 6'da AB ve Türkiye için işgücüne katılma oranlarının seyri gösterilmiştir. AB-27 ve AB-25 açısından işgücüne katılma oranları değerlendirilirse, 2007 yılında AB-27'de işgücüne katılma oranının % 70.5, AB-25'te ise % 70.9 olduğu görülmektedir. Genellikle gelişmiş ülkelerde yüksek olan işgücüne katılım oranları, 2007 yılı itibariyle AB ülkeleri içerisinde en yüksek % 80.2 ile Danimarka'da gerçekleşmiştir. Danimarka'yı % 79.1 ile İsveç ve % 78.5 ile Hollanda takip etmektedir. En düşük işgücüne katılma oranları ise, % 61.9 ile Macaristan'da ve % 62.5 ile İtalya'da gerçekleşmiştir.

Genel anlamda Türkiye açısından işgücüne katılma oranları incelendiği takdirde, AB ülkelerine göre çok daha düşük seviyelerde işgücüne katılımın gerçekleştiği görülmektedir. 2007 yılında bu oran % 50.2 olarak AB ülkelerinin tümünden daha düşük olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin işgücüne katılma oranlarındaki sorunların başında, çalışma çağına gelmiş nüfustaki artışın işgücüne yansımaması gelmektedir. Bu durum işgücüne katılım oranlarının giderek azalan bir eğilim göstermesine neden olmaktadır. İşgücüne katılma oranının bu denli düşük olmasının ardında yatan bir diğer önemli unsur ise, kırdan kente göç olgusudur. (Kılıç, 2005: 140). Ancak bu faktörlerden daha önemli olmak üzere; genç nüfusa sahip ekonomilerde, genç nüfusun önemli bir kısmının eğitim hayatına devam ediyor olması, onların işgücüne katılımlarını imkansızlaştırmaktadır. AB üyesi ülkelerde, nüfusun yaşlı olmasına bağlı olarak 15-64 yaş grubu içinde genç nüfusun azlığı, işgücüne katılım sayısını ve oranını yüksek tutmaktadır. Oysa, bizim gibi yüksek oranda genç nüfus potansiyeline sahip olan ülkelerde önemli sayıda çalışabilir nüfus, eğitimine devam etmekte, dolayısıyla işgücüne katılım oranlarının düşük seviyelerde gerçekleşmesine neden olmaktadır.

Tablo 6: AB Ülkeleri ve Türkiye’de İŞGÜCÜNE KATILMA ORANLARI

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Belçika	Toplam	62.3	62.7	63.5	64.9	65.1	64.2	64.8	64.9	65.9	66.7	66.5	67.1
	Erkek	72.4	72.5	72.8	73.4	73.7	73.2	73.2	72.9	73.4	73.9	73.4	73.6
	Kadın	52.1	52.9	54.0	56.3	56.4	55.1	56.3	56.9	58.2	59.5	59.5	60.4
Çek Cum.	Toplam	-	-	72.0	72.0	71.3	70.8	70.6	70.2	70.0	70.4	70.3	69.9
	Erkek	-	-	80.0	79.9	79.1	78.6	78.6	78.0	77.9	78.4	78.3	78.1
	Kadın	-	-	64.0	64.1	63.6	63.2	62.7	62.5	62.2	62.4	62.3	61.5
Danimarka	Toplam	79.8	79.8	79.7	80.6	80.0	79.9	79.6	79.5	80.1	79.8	80.6	80.2
	Erkek	85.2	84.8	83.8	84.9	84.2	83.8	83.6	83.8	84.0	83.6	84.1	83.9
	Kadın	74.2	74.7	75.6	76.1	75.6	75.9	75.5	75.1	76.2	75.9	77.0	76.4
Almanya	Toplam	70.4	70.6	70.8	71.2	71.1	71.5	71.7	72.1	72.6	73.8	75.3	76.0
	Erkek	79.3	79.2	79.2	79.2	78.9	79.0	78.8	79.1	79.2	80.6	81.3	81.8
	Kadın	61.4	61.8	62.2	63.0	63.3	63.8	64.4	65.1	65.8	66.9	69.2	70.1
Estonya	Toplam	-	-	72.2	70.4	70.2	70.0	69.3	70.1	70.0	70.1	72.4	72.9
	Erkek	-	-	79.0	76.8	75.6	74.9	74.6	75.0	74.4	73.6	75.8	77.5
	Kadın	-	-	66.4	65.0	65.3	65.5	64.4	65.7	66.0	66.9	69.3	68.7
Yunanistan	Toplam	61.1	61.3	63.2	63.8	63.8	63.3	64.2	65.2	66.5	66.8	67.0	67.0
	Erkek	77.6	77.2	77.6	77.5	77.4	77.1	77.6	78.3	79.0	79.2	79.1	79.1
	Kadın	45.8	46.6	49.0	50.3	50.5	49.7	51.0	52.2	54.1	54.5	55.0	54.9
İspanya	Toplam	61.6	62.4	63.0	63.9	65.4	64.7	66.2	67.6	68.7	69.7	70.8	71.6
	Erkek	76.2	76.7	77.3	77.9	78.8	78.4	79.1	80.0	80.4	80.9	81.3	81.4
	Kadın	47.1	48.2	48.9	50.0	52.0	50.9	53.1	55.1	56.8	58.3	60.2	61.4
Fransa	Toplam	68.1	68.1	68.4	68.7	68.7	68.7	69.1	69.4	69.5	69.5	69.4	70.2
	Erkek	75.2	75.1	75.2	75.3	75.2	75.2	75.5	75.5	75.3	75.1	74.8	74.9
	Kadın	61.1	61.2	61.9	62.3	62.4	62.4	63.0	63.5	63.9	64.1	64.1	65.6
İrlanda	Toplam	62.5	64.1	65.6	67.1	68.2	68.6	68.6	68.8	69.5	70.8	71.8	72.4
	Erkek	76.3	77.1	78.2	79.1	79.9	79.9	79.2	79.3	79.9	80.6	81.5	81.4
	Kadın	48.6	51.1	52.9	55.0	56.3	57.1	57.8	58.3	59.0	60.8	61.9	63.3
İtalya	Toplam	58.1	58.2	59.0	59.6	60.1	60.6	61.1	61.5	62.7	62.5	62.9	62.5
	Erkek	73.4	73.2	73.6	73.8	74.1	74.1	74.3	74.7	74.9	74.6	74.6	74.4
	Kadın	43.0	43.5	44.6	45.5	46.3	47.3	47.9	48.3	50.6	50.4	50.8	50.7
Kıbrıs	Toplam	-	-	-	-	69.1	70.6	71.2	72.4	72.6	72.4	73.0	73.9
	Erkek	-	-	-	-	81.4	81.5	81.3	82.2	83.0	82.9	82.7	82.9
	Kadın	-	-	-	-	57.7	60.6	61.8	63.3	62.8	62.5	63.8	65.4
Letonya	Toplam	-	-	69.8	68.5	67.2	67.7	68.8	69.2	69.7	69.6	71.3	72.8
	Erkek	-	-	76.4	75.1	72.7	72.6	74.1	74.1	74.3	74.4	76.2	77.6
	Kadın	-	-	63.9	62.4	62.1	63.2	63.9	64.7	65.3	65.1	66.7	68.3
Litvanya	Toplam	-	-	72.1	72.2	70.8	69.7	69.6	69.9	69.1	68.4	67.4	67.9
	Erkek	-	-	78.2	76.6	74.5	73.7	73.6	73.5	72.8	72.1	70.5	71.0
	Kadın	-	-	66.5	68.2	67.3	66.0	65.8	66.5	65.6	64.9	64.6	65.0
Lüksemburg	Toplam	61.2	61.6	62.1	63.2	64.1	64.4	65.2	64.6	65.8	66.6	66.7	66.9
	Erkek	76.1	75.8	75.9	75.9	76.3	76.3	76.7	75.5	75.6	76.0	75.3	75.0
	Kadın	45.9	47.1	48.1	50.3	51.6	52.2	53.6	53.5	55.8	57.0	58.2	58.9
Macaristan	Toplam	57.9	57.6	58.7	59.8	60.1	59.6	59.7	60.6	60.5	61.3	62.0	61.9
	Erkek	66.6	66.2	66.6	67.6	67.9	67.2	67.1	67.6	67.2	67.9	68.7	69.0
	Kadın	49.7	49.3	51.2	52.3	52.7	52.4	52.7	53.9	54.0	55.1	55.5	55.1
Malta	Toplam	-	-	-	-	58.0	58.1	58.5	58.6	58.2	58.1	59.2	68.4
	Erkek	-	-	-	-	80.5	81.3	80.1	80.2	80.2	79.1	79.7	77.6
	Kadın	-	-	-	-	35.2	34.6	36.7	36.8	36.0	36.9	38.3	38.6
Hollanda	Toplam	70.3	72.0	73.0	74.1	75.2	75.8	76.5	76.5	76.6	76.9	77.4	78.5
	Erkek	80.3	81.9	82.6	82.9	84.1	84.3	84.5	84.0	83.9	83.7	83.9	84.6
	Kadın	60.1	61.8	63.2	65.2	66.0	67.1	68.3	68.7	69.2	70.0	70.7	72.2
Avusturya	Toplam	70.8	70.9	71.0	71.2	71.0	71.0	71.6	72.0	71.3	72.4	73.7	74.7
	Erkek	80.5	80.3	80.3	80.5	80.1	79.4	79.6	79.9	78.5	79.3	80.5	81.7
	Kadın	61.2	61.5	61.7	62.0	62.0	62.5	63.7	64.3	64.2	65.6	67.0	67.8
Polonya	Toplam	-	65.9	65.7	65.9	65.8	65.5	64.6	63.9	64.0	64.4	63.4	63.2
	Erkek	-	73.3	72.8	72.5	71.7	71.5	70.6	70.0	70.1	70.8	70.1	70.0
	Kadın	-	58.8	58.8	59.4	59.9	59.7	58.7	58.0	57.9	58.1	56.8	56.5
Portekiz	Toplam	69.3	70.5	70.6	70.8	71.4	72.1	72.7	72.9	73.0	73.4	73.9	74.1
	Erkek	78.1	79.3	79.3	79.1	79.2	79.6	80.0	79.6	79.1	79.0	79.5	79.4
	Kadın	60.9	62.1	62.3	62.9	63.9	64.8	65.6	66.5	67.0	67.9	68.4	68.8
Slovenya	Toplam	66.2	67.3	68.2	67.3	67.5	68.1	67.8	67.1	69.8	70.7	70.9	71.3
	Erkek	71.1	71.9	72.6	71.8	71.9	72.8	72.5	72.0	74.5	75.1	74.9	75.8
	Kadın	61.4	62.7	63.6	62.6	62.9	63.2	63.0	62.1	65.0	66.1	66.7	66.6
Slovakya	Toplam	-	-	69.3	69.5	69.9	70.4	69.9	70.0	69.7	68.9	68.6	68.3
	Erkek	-	-	77.2	76.9	76.8	77.4	76.7	76.7	76.5	76.5	76.4	75.9
	Kadın	-	-	61.7	62.3	63.2	63.7	63.2	63.5	63.0	61.5	60.9	60.8
Finlandiya	Toplam	72.9	72.4	72.3	73.9	74.5	75.0	74.9	74.5	74.2	74.7	75.2	75.6
	Erkek	76.1	75.5	75.6	76.7	77.2	77.6	77.0	76.8	76.4	76.6	77.1	77.2
	Kadın	69.7	69.3	69.1	71.1	71.9	72.4	72.8	72.2	72.0	72.8	73.3	73.8
İsviç	Toplam	77.1	76.5	76.2	76.8	77.3	77.9	77.6	77.3	77.2	78.7	78.8	79.1
	Erkek	79.6	79.0	79.0	79.4	79.8	79.9	79.4	79.2	79.1	80.5	81.2	81.4
	Kadın	74.7	74.0	73.5	74.2	74.8	75.7	75.8	75.4	75.2	75.9	76.3	76.8

İngiltere	Toplam	75.3	75.4	75.4	75.7	75.4	75.2	75.2	75.2	75.2	75.3	75.5	75.5
	Erkek	83.7	83.4	83.2	83.4	82.8	82.6	82.3	82.3	82.0	81.9	82.1	82.2
	Kadın	66.9	67.3	67.4	67.9	68.2	68.0	68.3	68.3	68.6	68.8	69.2	69.0
Bulgaristan	Toplam	-	-	-	-	60.7	62.5	61.9	60.9	61.8	62.1	64.5	66.3
	Erkek	-	-	-	-	66.2	67.0	66.4	65.4	66.4	67.0	68.8	70.6
	Kadın	-	-	-	-	55.6	58.1	57.5	56.5	57.2	57.3	60.2	62.1
Romanya	Toplam	-	69.9	68.9	68.4	68.4	67.3	63.4	62.2	63.0	62.3	63.6	63.0
	Erkek	-	76.6	75.7	75.2	75.0	73.6	70.4	69.3	70.0	69.4	70.7	70.1
	Kadın	-	63.5	62.3	61.8	61.9	61.1	56.6	55.3	56.2	55.3	56.6	56.0
AB-25	Toplam	-	67.7	68.0	68.5	68.7	68.7	69.0	69.3	69.7	70.2	70.6	70.9
	Erkek	-	77.4	77.4	77.6	77.4	77.3	77.3	77.5	77.5	77.8	78.0	78.2
	Kadın	-	58.1	58.7	59.5	60.0	60.2	60.7	61.2	62.0	62.5	63.2	63.7
AB-27	Toplam	63.3	63.7	64.2	65.1	65.6	66.1	67.0	67.5	68.1	68.4	70.2	70.5
	Erkek	-	-	-	-	77.1	77.0	76.8	76.9	77.0	77.3	77.5	77.7
	Kadın	-	-	-	-	60.1	60.2	60.5	60.9	61.6	62.3	62.9	63.4
Türkiye	Toplam	-	-	-	-	52.3	52.3	52.3	51.3	51.5	51.4	50.2	50.2
	Erkek	-	-	-	-	77.0	76.1	75.1	74.0	76.0	76.0	74.4	74.4
	Kadın	-	-	-	-	27.6	28.5	29.9	28.7	26.9	26.8	26.1	26.1

Kaynak: EUROSTAT, "Population, Activity and Inactivity- Annual Averages", (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/retrieve/en/theme3/lfsi/lfsi_act_a?OutputDir=EJOutputDir_977&user=unknown&clientsessionid=6F19F4752ECC5FBC688D9EFD841EB91A.extraction-worker-2&OutputFile=lfsi_act_a.htm&OutputMode=U&NumberOfCells=360&Language=en&OutputMime=text%2Fhtml& ve EUROSTAT, "Employment Activity Rate", (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&dad=portal&schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/labour/employ/lfsi/lfsi_act&language=en&product=EU_MASTER_labour_market&root=EU_MASTER_labour_market&scrollto=233 teki verilerden yararlanılarak hesaplanmıştır.

Tablo, AB ve Türkiye açısından erkek ve kadınların işgücüne katılımı açısından incelendiğinde, ülkelerin tümünde erkeklerin işgücüne katılım oranlarının kadınlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. 2007 yılı itibarıyla erkeklerin işgücüne katılma oranı AB-27 için % 77.7 iken, kadınların işgücüne katılma oranı ise % 63.4'tür. Aynı yıl bu oranlar AB-25 açısından erkekler için % 78.2 iken, kadınlar için ise % 63.7'dir. Veriler incelendiğinde, göze çarpan en önemli husus, kadınların işgücüne katılım oranlarının bütün ülkelerde yıllar itibarıyla önemli oranlarda artış gösterdiğidir. Örneğin, 1997 yılında AB-25 için % 58.1 olan kadın işgücüne katılım oranı, 2007 yılına gelindiğinde 5.6 puanlık bir artışla % 63.7'ye yükselmiştir.

Ülkeler bazında ele alınırsa, 2007 yılında en yüksek erkek işgücüne katılım oranlarının % 84.6 ile Hollanda'ya ve % 83.9 ile Danimarka'ya ait olduğu görülmektedir. Bu ülkeleri, % 82.9 ile Kıbrıs izlemektedir. En düşük erkek işgücüne katılım oranları ise sırasıyla; % 69.0 ile Macaristan ve % 70.0 ile Polonya'ya aittir. Kadınların işgücüne katılım oranları incelendiğinde ise, % 76.8 ile İsveç ve % 76.4 ile Danimarka'nın en yüksek kadın işgücüne katılım oranlarına sahip oldukları görülmektedir. Bu ülkeleri % 73.8 ile Finlandiya takip etmektedir. En düşük oranlar ise, % 38.6 ile Malta'ya ve % 50.7 ile İtalya'ya aittir.

Tüm AB ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de erkeklerde işgücüne katılma oranı kadınlara göre daha yüksektir. Türkiye’de 2007 yılında erkeklerin işgücüne katılma oranı % 74.4, kadınların işgücüne katılma oranı ise % 26.1 gibi oldukça düşük bir oranda gerçekleşmiştir. AB ülkeleri içerisinde en düşük kadın işgücüne katılma oranına sahip olan Malta’da dahi bu oranın 2007 yılı itibariyle % 38.6 olması, kadınların işgücüne katılımı açısından Türkiye’nin içinde bulunduğu olumsuz durumu tüm açıklığıyla ortaya koymaktadır.

2.5. AB Ülkeleri ve Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı

İstihdamın sektörlere göre dağılımı, bir ülkede sağlıklı bir ekonomik yapının varlığının ve ülkenin ekonomik ve sosyal yönden gelişmişlik düzeyinin en önemli göstergelerinden birini oluşturmaktadır. İstihdam edilenlerin yaptıkları işler genellikle üç sektörde toplanmaktadır. Bu sektörler tarım, sanayi ve hizmetlerdir. Her ülkede istihdamın sektörlere göre dağılımı birbirinden farklılık arz etmekte ve bu farklılık gelişmekte olan ülkelerle, gelişmiş ülkeleri birbirinden ayırmaktadır. Bir ülkede mal üreten ana sektörler tarım ve sanayidir. Hizmet sektörünün durumu ise, diğer iki sektörün gelişmişlik seviyesine bağlıdır. Gelişmekte olan ülkelerde sanayi ve hizmetler sektörü fazla gelişmiş olmadığından istihdamın büyük bir kısmı tarım alanında çalışmaktadır. Ekonomik gelişmeye paralel olarak istihdam tarımdan sanayi sektörüne doğru kayar. Sanayi sektörü iyice gelişince istihdam, hizmet kesimine yayılır. Buna üç sektör kanunu da denmektedir(Zaim, 1997: 147).

Bir ülkede hizmetler sektörünün büyüklüğünün önemli nedenlerinin başında kırdan kente göç gelmektedir. Genel olarak, geleneksel yaşam biçiminin belirleyici olduğu ve nispeten basit hayat şartlarına haiz olan kırsal ortamdan, kendine özgü yaşam koşulları olan ve hizmetler sektörüne ihtiyaç gösteren kent ortamına intikal eden kitle ile bir büyüme daha gerçekleşmektedir. Böylece kentleşmenin artışına bağlı olarak, hizmetler sektörü ve bu sektörde istihdam da artmaktadır.

Tablo 7, AB ve Türkiye’de istihdamın sektörel dağılımını vermektedir. 2007 yılı itibariyle AB-27’de tarım sektörünün payı % 5.8, sanayi sektörünün payı % 25.0 ve hizmetler sektörünün payı da % 69.2 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum, genel olarak AB’de tarım sektörünün istihdam açısından yok denecek oranlarda azaldığını göstermektedir. Hizmetler sektörünün yıllar itibariyle sürekli artış gösterdiği ve 1996 yılında % 63.3 olan oranın, 5.9 puanlık bir artış göstererek 2007 yılında % 69.2’ye yükseldiği gözden kaçmamaktadır.

Tarım ve sanayi sektörleri ise incelenen yıllar itibariyle istihdamdaki payları açısından istikrarlı bir düşüş göstermişlerdir. Dünyanın en gelişmiş ve modern Birliği olarak kabul edilen AB'nin gelişmişlik düzeyi açısından hizmetler sektörünün bu denli yoğunluk gösteriyor olması normaldir. Günümüzde sadece gelişmiş ülkelerde değil, gelişmekte olan ülkelerde de tarım sektöründen sanayiye ve hatta hizmetler sektörüne doğru bir büyüme görülmektedir.

İstihdamın sektörel dağılımı üye ülkeler bazında ele alındığında, en yüksek tarım oranlarının Bulgaristan (% 19.7), Polonya (% 19.2 - 2006 yılı), Portekiz (% 11.8) ve Yunanistan'da (% 11.5) olduğu görülmektedir. Diğer ülkelerin birçoğunun tarım oranları ise % 5'in altında seyretmektedir. Üye ülkelerin sanayi sektör payları genellikle % 20 ila % 35 arasında değişen oranlarda yer almaktadır. En yüksek sanayi sektörü istihdamı % 38.2 ile Çek Cumhuriyeti'ne aitken, onu % 34.7 ile Slovenya, % 33.8 ile Estonya ve % 34.3 ile Slovakya takip etmektedir. Gelişmişlik düzeyinin en önemli göstergelerinden biri olan hizmetler sektörünün dağılımına bakıldığında ise; 2007 yılı itibariyle en yüksek oran, çalışan her 5 kişiden 4'ünün hizmetler sektöründe istihdam edildiği İngiltere'ye (% 80.8) aittir. Hollanda (% 80.1) ve Belçika da (% 78.0) hizmetler sektörünün istihdamdaki payının yüksek olduğu diğer ülkeler olarak ön plana çıkmaktadır. En düşük hizmetler sektörü oranları ise, % 52.0 ile Bulgaristan, % 53.9 (2006 yılı) ile Polonya ve % 56.2 ile Slovenya'ya aittir.

Tablo 7: AB Ülkeleri ve Türkiye'de İstihdamın Sektörel Dağılımı (%)

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Belçika	Tarım	2.8	2.7	2.6	2.5	2.3	2.2	2.1	2.0	2.0	1.9	2	1.9
	Sanayi	24.1	23.6	23.3	22.8	22.6	22.5	21.8	21.3	20.8	20.5	20.5	20.0
	Hizmetler	73.2	73.7	74.1	74.7	75.0	75.3	76.1	76.6	77.2	77.6	77.5	78.0
Çek Cum.	Tarım	6.1	5.8	5.5	5.2	5.1	4.8	4.8	4.2	4.0	3.8	3.7	3.5
	Sanayi	41.6	41.2	41.0	40.2	39.5	40.1	39.7	38.0	38.4	38.3	37.8	38.2
	Hizmetler	52.3	53.1	53.6	54.6	55.4	55.2	55.5	57.7	57.6	57.9	58.5	58.3
Danimarka	Tarım	4.1	4.0	3.8	3.6	3.4	3.3	3.3	3.2	3.2	3.1	3.1	2.9
	Sanayi	24.2	23.9	23.6	23.1	23.0	22.7	22.1	21.7	21.3	21.2	20.9	20.8
	Hizmetler	71.6	72.1	72.6	73.3	73.6	74.0	74.5	75.1	75.5	75.7	76	76.3
Almanya	Tarım	2.6	2.5	2.5	2.5	2.4	2.4	2.3	2.3	2.2	2.2	2.2	2.1
	Sanayi	31.7	31.0	30.4	29.5	28.9	28.3	27.6	27.0	26.4	25.9	25.5	25.5
	Hizmetler	65.7	66.5	67.1	68.0	68.7	69.3	70.1	70.7	71.3	71.9	72.3	72.4
Estonya	Tarım	9.7	9.1	8.8	8.0	7.1	6.8	6.9	6.1	5.8	5.3	4.9	4.7
	Sanayi	33.6	33.0	33.0	32.0	33.2	32.8	31.2	32.3	34.7	33.7	33.1	34.6
	Hizmetler	56.7	57.9	58.2	60.0	59.7	60.4	61.9	61.6	59.5	61.0	62	60.7
Yunanistan	Tarım	19.4	18.8	18.0	18.1	17.3	16.8	16.2	15.5	14.5	14.4	-	11.5
	Sanayi	24.7	24.2	24.3	23.9	23.9	24.0	23.8	23.7	22.9	22.9	-	20.3
	Hizmetler	56.0	57.0	57.7	58.0	58.8	59.2	60.1	60.9	62.6	62.7	-	68.2
İspanya	Tarım	7.8	7.4	7.1	6.6	6.3	6.1	6.0	5.9	5.7	5.6	4.7	4.5
	Sanayi	28.3	28.9	29.2	29.6	29.9	30.2	30.2	30.1	29.9	30.1	29	28.8
	Hizmetler	63.9	63.6	63.7	63.8	63.8	63.7	63.8	64.1	64.4	64.3	66.3	66.8
Fransa	Tarım	4.5	4.4	4.3	4.1	4.0	3.8	3.7	3.7	3.6	3.6	3.4	3.3
	Sanayi	23.4	22.9	22.5	22.1	21.9	21.8	21.4	21.1	20.8	20.5	20.4	20.2
	Hizmetler	72.1	72.7	73.2	73.8	74.1	74.4	74.8	75.2	75.6	75.9	76.2	76.5
İrlanda	Tarım	9.9	9.2	9.0	8.6	7.7	7.2	7.0	6.6	6.2	5.9	5.7	5.5
	Sanayi	28.3	28.8	28.6	28.4	28.8	28.8	27.9	27.5	27.6	27.6	27.6	27.2
	Hizmetler	61.8	62.0	62.4	63.0	63.5	64.0	65.1	65.8	66.2	66.6	66.7	67.2

Kamu-İş; C:10, S:3/2009

İtalya	Tarım	5,7	5,6	5,3	4,9	4,8	4,7	4,5	4,2	4,1	4,0	4,1	4,0
	Sanayi	30,4	30,3	30,3	29,9	29,9	29,2	29,1	29,0	28,8	28,6	28,4	28,5
	Hizmetler	63,9	64,2	64,5	65,1	65,8	66,1	66,4	66,8	67,1	67,4	67,5	67,5
Kıbrıs	Tarım	-	-	-	8,2	7,8	7,6	7,3	-	-	-	4,2	4,5
	Sanayi	-	-	-	21,1	20,4	19,9	19,9	-	-	-	20,5	20,3
	Hizmetler	-	-	-	70,7	71,8	72,5	72,8	-	-	-	75,2	75,1
Letonya	Tarım	17,2	21,0	18,7	16,5	14,3	14,8	14,9	13,3	12,5	11,2	11,4	9,9
	Sanayi	26,7	25,3	25,5	25,5	25,8	26,0	24,8	25,9	26,5	26,5	26,8	28,2
	Hizmetler	56,2	53,6	55,9	58,0	59,9	59,2	60,4	60,8	60,9	62,3	61,8	62,0
Litvanya	Tarım	20,1	17,6	19,1	19,3	18,6	17,2	17,8	17,8	15,8	14,0	12,4	10,3
	Sanayi	28,3	28,1	28,6	27,2	26,7	27,0	27,4	28,0	28,1	29,0	29,5	30,5
	Hizmetler	51,7	54,3	52,2	53,5	54,7	55,8	54,8	54,2	56,1	57,0	58,1	59,1
Lüksemburg	Tarım	2,0	2,0	1,7	1,6	1,5	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,5	1,4
	Sanayi	26,6	25,9	25,3	24,1	23,1	22,5	22,1	21,5	21,3	20,9	21,7	21,4
	Hizmetler	71,4	72,1	73,0	74,3	75,4	76,1	76,5	77,1	77,4	77,9	76,9	77,2
Macaristan	Tarım	8,4	8,0	7,6	6,9	6,4	6,2	6,1	5,4	5,1	4,9	4,8	4,7
	Sanayi	33,0	33,5	34,4	34,3	33,9	34,3	34,2	33,4	32,9	32,4	32,3	32,5
	Hizmetler	58,6	58,5	58,0	58,8	59,8	59,5	59,8	61,3	62,0	62,7	63	62,8
Malta	Tarım	-	2,0	2,0	2,0	1,9	-	-	-	-	-	-	-
	Sanayi	-	35,7	36,0	35,0	34,3	-	-	-	-	-	-	-
	Hizmetler	-	62,3	62,0	63,1	63,7	-	-	-	-	-	-	-
Hollanda	Tarım	4,0	3,9	3,6	3,5	3,5	3,4	3,4	3,4	3,3	3,3	3,2	3,0
	Sanayi	21,2	20,9	20,6	20,3	20,1	19,0	18,7	18,1	17,6	17,3	17,3	16,9
	Hizmetler	74,8	75,1	75,8	76,1	76,4	77,5	77,9	78,5	79,0	79,5	79,6	80,1
Avusturya	Tarım	7,4	6,9	6,4	6,2	-	-	-	-	-	5,3	11,9	6,5
	Sanayi	30,3	29,6	29,6	29,8	-	-	-	-	-	27,0	22,2	23,6
	Hizmetler	62,3	63,5	64,0	64,0	-	-	-	-	-	67,7	66	69,9
Polonya	Tarım	26,8	25,9	25,2	25,7	26,3	28,3	28,7	19,3	19,2	17,1	19,2	-
	Sanayi	30,4	30,1	29,5	28,3	27,2	25,1	24,3	27,0	26,9	29,7	26,9	-
	Hizmetler	42,8	44,0	45,3	46,0	46,5	46,7	47,0	53,8	53,9	53,1	53,9	-
Portekiz	Tarım	12,2	12,2	12,0	11,0	10,8	12,7	12,4	12,6	-	11,8	-	11,8
	Sanayi	31,5	32,0	32,0	31,3	31,2	34,0	33,8	32,3	-	30,5	-	28,6
	Hizmetler	56,3	55,8	56,0	57,7	58,0	53,2	53,8	55,0	-	57,7	-	59,6
Slovenya	Tarım	13,6	13,5	13,1	12,4	11,9	11,5	11,0	10,8	10,5	10,2	9,7	9,0
	Sanayi	38,9	38,6	38,3	38,1	38,1	37,9	36,7	36,2	35,7	35,2	35,1	34,7
	Hizmetler	47,5	47,9	48,6	49,5	50,0	50,6	52,3	53,0	53,8	54,5	55,3	56,2
Slovakya	Tarım	8,0	7,6	7,0	6,2	5,6	5,3	5,0	4,4	3,9	3,7	3,6	3,6
	Sanayi	37,6	38,1	36,8	36,0	35,1	34,5	34,3	34,0	34,3	33,7	33,8	34,3
	Hizmetler	54,4	54,3	56,2	57,9	59,4	60,2	60,8	61,6	61,8	62,6	62,7	62,1
Finlandiya	Tarım	7,3	7,0	6,3	6,2	6,0	5,6	5,4	5,3	5,2	4,9	5	4,9
	Sanayi	27,2	27,5	27,8	27,8	27,8	27,4	26,8	26,3	25,8	25,8	25,8	25,9
	Hizmetler	65,5	65,5	65,9	66,0	66,3	67,0	67,9	68,5	69,0	69,4	69,2	69,3
İsveç	Tarım	3,1	2,9	2,8	2,7	2,7	2,5	2,4	2,3	2,3	2,3	2,1	2,2
	Sanayi	24,4	24,3	24,4	24,0	23,6	23,6	23,2	22,8	22,6	22,3	22,3	22,7
	Hizmetler	72,6	72,8	72,9	73,3	73,7	73,9	74,4	74,8	75,0	75,4	75,7	75,1
İngiltere	Tarım	1,2	1,3	1,3	1,2	1,2	1,0	0,9	0,9	0,9	1,4	1,4	1,4
	Sanayi	22,0	22,0	22,1	21,2	20,6	19,8	18,9	18,3	17,9	22,1	17,8	17,7
	Hizmetler	76,8	76,7	77,6	77,6	78,2	79,2	80,1	80,9	81,3	76,5	80,8	80,8
Bulgaristan	Tarım	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20,6	19,7
	Sanayi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27,6	28,3
	Hizmetler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	51,8	52,0
Romanya	Tarım	35,5	37,6	38,1	41,2	41,4	40,9	36,2	-	-	-	-	-
	Sanayi	34,3	32,0	30,7	28,4	27,3	27,5	29,9	-	-	-	-	-
	Hizmetler	30,3	30,4	31,3	30,4	31,3	31,6	33,9	-	-	-	-	-
AB-25	Tarım	6,1	6,0	5,8	5,6	5,4	5,3	5,2	5,1	5,0	4,9	4,9	4,5
	Sanayi	28,1	27,9	27,7	27,1	26,6	26,2	25,7	25,3	24,9	24,7	24,7	24,6
	Hizmetler	65,8	66,1	66,5	67,3	68,0	68,4	69,0	69,6	70,0	70,4	70,4	70,9
AB-27	Tarım	9,1	8,8	8,6	8,1	7,9	7,7	6,9	6,8	6,5	6,4	6,3	5,8
	Sanayi	27,6	27,4	27,2	26,8	26,5	26,2	26,1	25,6	25,4	25,2	25,0	25,0
	Hizmetler	63,3	63,7	64,2	65,1	65,6	66,1	67,0	67,5	68,1	68,4	68,6	69,2
TÜRKİYE	Tarım	45,8	42,4	43,0	45,8	34,9	36,1	32,8	-	34,0	29,2	27,3	28,0
	Sanayi	21,7	23,3	22,7	20,5	24,6	23,3	23,9	-	23,0	25,4	25,4	25,6
	Hizmetler	32,5	34,3	34,4	33,7	40,5	40,6	43,3	-	43,0	45,3	42,9	46,4

Kaynak: EUROSTAT, "Employment Growth and Activity Branches- Annual Averages", (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/retrieve/en/theme3/lfsi/lfsi_grt_a?OutputDir=EJOutputDir_431&ser=unknown&clientsessionid=309B162D892F8E1F02FAAF1AFF9505F9.extraction-worker&OutputFile=lfsi_grt_a.htm&OutputMode=U&NumberOfCells=180&Language=en&OutputMime=text%2Fhtml&, İŞKUR, 2006-2008 Stratejik İş Planı İzleme Komisyonu Raporu, Ankara, 2006, s.5; Sedat Murat, Dünden Bugüne İstanbul'un İşgücü ve İstihdam Yapısı, İTO Yayın No: 2077-73, İstanbul, 2007, s.249 ve TÜİK, "Hanehalkı İşgücü Araştırması 2008 Ağustos Dönemi Sonuçları", TÜİK Haber Bülteni, Sayı: 181, 2008, s. 2'deki verilerden yararlanılarak hesaplanmıştır.

Henüz gelişmekte olan bir ülke konumunda bulunan Türkiye açısından ise, tarım sektörünün payının hala yadsınamayacak oranda fazla olması dikkat çeken konuların başında gelmektedir. Ancak burada gözden kaçırılmaması gereken bir diğer husus ise, hizmetler sektörünün yıllar içerisinde sürekli olarak artış göstermesidir. 2007 yılı itibariyle Türkiye’de tarım sektörünün payı % 28.0, sanayi sektörünün payı % 25.6 ve hizmetler sektörünün payı da % 46.4 olarak gerçekleşmiştir. AB-27’de tarım sektörünün toplam istihdamdaki payının % 5.8 olduğu göz önüne alınırsa, Türkiye’nin hala tarım ağırlıklı yapısını koruduğu sonucuna rahatlıkla ulaşılabılır. Ancak yine de, yıllar itibariyle değerlendirildiğinde 1995 yılında % 47.6 olan tarım sektörü payının önemli sayılabilecek bir düşüş göstererek, 2007 yılında % 25.6’ya gerilemiş olması da, ülke ekonomisinin tarım ağırlıklı yapısının yavaş yavaş çözüldüğünü göstermektedir.

Ekonomik açıdan yaşanan gelişmelerle birlikte, Türkiye’de istihdamın sektörel dağılımı açısından yaşanan olumlu bir değişim ise, hizmetler sektörünün istikrarlı bir şekilde yıldan yıla istihdamdaki payını artırmasıdır. En önemli gelişmişlik göstergesi olarak kabul edilen hizmetler sektörü, Türkiye için 1996 yılında istihdamın % 32.5’ini karşılarken, bu oran 2007 yılında % 46.4 olarak gerçekleşmiştir. Her ne kadar söz konusu oran, AB ülkeleriyle karşılaştırıldığında çok düşük görünüyorsa da, aradaki farkın kapanma eğiliminde olduğu da unutulmamalıdır.

2.6. AB Ülkelerinde ve Türkiye’de İstihdamın Vasıf ve Eğitim Düzeyine Göre Durumu

AB’de çalışma çağındaki nüfusun vasıf düzeyi olumlu bir gelişim içindedir. Meydana gelen bu gelişim, işgücüne katılım oranlarına ve istihdama da katkı yapmaktadır. 1995-2001 yılları arasında, çalışma çağındaki nüfus içerisinde düşük vasıflı nüfus % 46’dan % 39’a gerilerken, orta vasıflı nüfus % 38’den % 43’e ve yüksek vasıflı nüfus da % 15’ten % 19’a yükselmiştir (Selamoğlu ve Lordoğlu, 2006: 80).

2005 yılı itibariyle çalışma çağındaki nüfusun vasıf düzeyini gösteren Tablo 8’e bakıldığında, yüksek vasıflı nüfus % 19.9, orta vasıflı nüfus % 47.3 ve düşük vasıflı nüfus da % 32.8’dir. Bu çerçevede, yaklaşık 15 yıllık periyot dahilinde AB’de düşük vasıflı nüfus yaklaşık olarak 10 puan azalmışken, orta vasıflı nüfusta 10; yüksek vasıflı nüfusta da 5 puanın üzerinde büyüme gerçekleşmiştir. Şüphesiz işgücünün vasıf düzeyi yükseldikçe istihdam edilebilir olma gücü artacak ve bu süreç istihdam oranlarına da olumlu yansıtacaktır.

Tablo 8: AB Ülkelerinde Çalışma Çağındaki Nüfusun Vasıf Düzeyine Göre Dağılımı 2005 (%)

	Toplam			Erkek			Kadın		
	Düşük	Orta	Yüksek	Düşük	Orta	Yüksek	Düşük	Orta	Yüksek
Belçika	37.4	35.9	26.7	37.7	36.7	25.6	37.0	35.0	28.0
Çek Cum.	17.2	71.8	11.0	14.3	73.6	12.1	20.1	69.9	10.0
Danimarka	24.5	47.7	28.1	24.3	49.5	26.2	24.7	45.3	30.1
Almanya	24.8	54.8	20.5	22.2	53.9	23.9	27.4	55.6	16.9
Estonya	20.4	51.8	27.8	23.5	55.6	21.0	17.7	48.3	34.1
Yunanistan	40.8	41.6	17.6	40.5	41.4	18.1	41.1	41.8	17.1
İspanya	51.9	22.5	25.7	52.9	22.1	25.1	50.9	22.9	26.2
Fransa	36.1	41.0	22.9	35.0	43.4	21.6	37.1	38.6	24.3
İrlanda	37.1	37.5	25.4	40.0	36.4	23.6	34.1	38.7	27.3
İtalya	50.7	38.9	10.4	51.5	38.6	9.8	50.0	39.2	10.9
Kıbrıs	36.5	38.7	24.8	35.0	40.4	24.5	37.8	37.1	25.1
Letonya	24.7	57.5	17.9	27.8	57.7	14.5	21.8	57.2	21.0
Litvanya	22.1	55.7	22.2	24.2	56.2	19.7	20.2	55.3	24.5
Lüksemburg	30.5	46.5	23.0	28.5	46.8	24.7	32.5	46.2	21.3
Macaristan	29.0	56.5	14.5	26.4	60.4	13.2	31.5	52.9	15.6
Malta	73.0	16.7	10.3	68.8	19.6	11.7	77.3	13.7	9.0
Hollanda	33.0	40.8	26.3	30.7	41.3	28.0	35.2	40.3	24.5
Avusturya	24.3	60.5	15.2	20.7	61.8	17.5	28.0	59.1	12.9
Polonya	22.4	64.0	13.6	22.0	66.2	11.8	22.7	62.0	15.3
Portekiz	72.8	16.3	10.9	75.6	15.7	8.7	70.1	16.8	13.1
Slovenya	24.3	59.2	16.6	22.7	63.2	14.0	25.8	55.0	19.2
Slovakya	20.7	68.1	11.2	18.5	70.2	11.4	22.8	66.1	11.1
Finlandiya	26.5	45.0	28.5	28.6	47.0	24.3	24.3	43.0	32.7
İsviç	21.3	52.9	25.8	23.1	55.1	21.8	19.4	50.6	30.0
İngiltere	14.8	58.9	26.3	13.9	59.7	26.4	15.7	58.0	26.2
AB-25	32.8	47.3	19.9	32.1	48.0	19.9	33.5	46.6	19.9

Kaynak: European Commission Directorate-General for Employment and Social Affairs, **Employment in Europe 2006**, 2006, s.54.

Her ne kadar AB genelinde nüfusun vasıf düzeyi artıyor olsa da, çalışma çağındaki nüfus içerisinde düşük vasıflı nüfusun hala birçok ülkede önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir. Örneğin, 2005 yılında çalışma çağındaki nüfus içerisinde düşük vasıflı nüfus oranı, Malta'da % 73 ve Portekiz'de % 72.8'dir. Bunun yanında, İtalya ve İspanya'da da % 50'nin üzerinde seyreden düşük vasıflı nüfus, Belçika'da % 37.4, Yunanistan'da % 40.8, İrlanda'da % 37.1, Fransa'da % 36.1 ve Hollanda'da ise % 33 olarak gerçekleşmiştir. Bu çerçevede, her ne kadar gerileme eğiliminde de olsa, düşük vasıflı nüfusun büyüklüğü ve bazı ülkelerde bu sorunun derinliği, AB'de istihdam artışını olumsuz yönde etkileyebilecek temel faktörlerden biridir.

Yüksek oranlarda düşük vasıflı nüfusa sahip olan ülkeler arasında yer alan Malta, İtalya ve Portekiz, aynı zamanda çok düşük oranda yüksek vasıflı nüfusa sahip ülkelerdir. Yüksek vasıflı nüfus Malta'da % 10.3, İtalya'da % 10.4 ve Portekiz'de % 10.9'dur. Bunların yanında, Çek Cumhuriyeti (% 11.0) ve Slovakya (% 11.2) da yüksek vasıflı nüfus oranlarının düşük olduğu diğer ülkelerdir.

Çalışma çağındaki nüfusun vasıf düzeyine göre dağılımında erkek-kadın karşılaştırılması yapıldığında ise, cinsiyet açısından önemli

farklılıklar olmadığı görülmektedir. AB-25 verilerine göre, erkek çalışanlarda düşük vasıflı nüfus oranı % 32.1 iken, kadın çalışanlarda ise % 33.5'tir. Keza, orta vasıflı nüfus oranı erkeklerde % 48.0 iken, kadınlarda ise % 46.6'dır. Son olarak da yüksek vasıflı nüfusun, hem erkeklerde hem de kadınlarda % 19.9 oranında olduğu görülmektedir.

Tablo 9'da ise eğitim durumuna göre istihdam, işsizlik ve aktif nüfus oranı gösterilmiştir. Buna göre AB-25'te 15-64 yaş grubunda 2005 yılında toplam istihdam oranı % 65.2 iken, yüksek eğitim düzeyine sahip 15-64 yaş grubunda ise istihdam oranı % 83.6'dır. Oysa aynı oran, düşük eğitim düzeyine sahip 15-64 yaş grubu için sadece % 40'tır. Bu da eğitim seviyesindeki artış ile birlikte istihdam edilebilme durumunun da yükseldiğini ortaya koymaktadır. Üye ülkeler açısından ele alındığında, 2005 yılı itibariyle çalışma çağındaki nüfusta yüksek vasıflı çalışanların istihdam edilme oranının hayli yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, Fransa (% 76.9) ve İtalya (% 79.5) dışındaki tüm üye ülkelerde oran % 80'in üzerinde gerçekleşmiştir. Aynı yıl itibariyle, düşük vasıflı nüfusun istihdam oranı en düşük Slovakya (% 13.1), Çek Cumhuriyeti (% 21.3) ve Polonya (%22.9)'dadır. Düşük vasıflı nüfusun istihdam oranı Portekiz'de % 65.5, Danimarka'da % 58.3 ve Hollanda'da ise % 58.2 olarak gerçekleşmiştir.

Çalışma çağındaki nüfusun yüksek eğitim düzeyine sahip olmasının istihdam açısından önemini vurgulayan diğer bir önemli nokta ise aktif nüfus oranıdır. 2005 yılında AB'de işgücüne katılım oranı % 70.2 olarak gerçekleşmişken, bu oran yüksek eğitim düzeyine sahip 15-64 yaş grubunda % 86.9'dur. Oysa düşük eğitim düzeyine sahip nüfusta aynı oran % 53.2'de kalmıştır. Diğer bir deyişle, düşük vasıflı çalışma çağındaki nüfusun ancak yarısı işgücü piyasasında aktif olarak yer alabilmektedir. Dolayısıyla, bu noktada istihdam-işsizlik sorunlarının çözümüne yönelik politikalarda düşük vasıflı nüfusun mesleki eğitim durumunun öncelikle düşünülmesi gerektiğini bir kez daha vurgulamak doğru olacaktır(Selamoğlu ve Lordoğlu, 2006: 84).

Yukarıda belirtilen husus, işsizlik oranlarına da yansımıştır. Düşük vasıflı 15-64 yaş grubundaki nüfusun AB-25'te % 12.9'u işsiz iken, bu oran yüksek eğitimli nüfusta sadece %5.0 olarak gerçekleşmiştir. Yüksek eğitimli 15-64 yaş grubunda işsizliğin en fazla olduğu ülke % 7.7 oranıyla Yunanistan'dır. Bu oran İspanya, Fransa, Almanya, İtalya, Polonya ve Slovakya'da % 5'in üzerindedir. Düşük va-sıflı nüfusun en az işsizlik oranı ile karşılaştığı ülke ise %6.2 ile Lüksemburg'dur. Bu grupta en fazla işsizlik oranına sahip olan ülkeler ise, Slovakya (%53.1), Polonya (%30.1) ve Çek Cumhuriyeti (% 27.3)'dir.,

Tablo 9: AB Ülkelerinde Eğitim Durumuna Göre İstihdam, İşsizlik ve Aktif Nüfus Oranı, 2005 (15-64 yaş grubu) (%)

	Yüksek			Orta			Düşük		
	Ist. O.	İşs. O.	ANO	Ist. O.	İşs. O.	ANO	Ist. O.	İşs. O.	ANO
Belçika	83.6	3.8	86.9	66.0	8.2	71.9	40.0	13.7	46.3
Çek Cum.	85.0	2.1	86.8	72.0	7.1	77.4	21.3	27.3	29.3
Danimarka	85.7	3.6	88.9	78.3	4.8	82.3	58.3	7.1	62.8
Almanya	82.7	5.8	87.8	69.2	11.5	78.2	42.1	19.0	52.0
Estonya	82.6	3.2	85.3	69.9	10.1	77.7	28.3	15.2	33.3
Yunanistan	81.4	7.7	88.2	61.0	11.5	68.9	50.5	9.0	55.4
İspanya	80.4	6.6	86.1	66.0	9.1	72.6	55.3	11.4	62.5
Fransa	76.9	6.6	82.3	68.7	8.2	74.9	47.2	13.6	54.6
İrlanda	85.7	2.3	87.8	72.4	3.7	75.2	48.9	7.4	52.7
İtalya	79.5	6.0	84.6	67.6	6.6	72.4	45.8	9.2	50.4
Kıbrıs	85.9	4.0	89.5	73.1	5.5	77.4	52.2	6.9	56.1
Letonya	85.6	3.9	89.1	68.9	8.9	75.6	33.1	18.6	40.7
Litvanya	87.5	3.8	91.0	67.6	9.7	74.9	25.1	16.0	29.9
Lüksemburg	82.5	3.5	85.5	63.0	4.2	65.8	50.5	6.2	53.8
Macaristan	82.6	2.5	84.8	64.9	6.9	69.7	28.1	14.2	32.7
Malta	82.7	2.7	84.9	76.0	3.7	78.9	44.5	10.6	49.8
Hollanda	85.6	2.9	88.2	77.5	4.3	81.0	58.2	7.7	63.0
Avusturya	83.6	3.1	86.4	72.5	4.5	76.0	45.1	10.4	50.3
Polonya	81.1	6.8	87.0	56.4	19.4	70.0	22.9	30.1	32.7
Portekiz	87.5	4.4	91.5	63.5	7.5	68.7	65.5	8.3	71.5
Slovenya	86.5	3.1	89.2	70.7	6.0	75.2	40.7	9.1	44.7
Slovakya	83.4	5.2	88.0	56.6	4.4	77.8	13.1	53.1	28.0
Finlandiya	84.1	4.6	88.1	72.8	9.5	80.5	47.0	18.5	57.7
İsviç	86.0	4.7	90.2	78.7	7.8	85.3	52.0	17.1	62.8
İngiltere	87.4	2.5	89.7	76.1	4.8	80.0	49.2	9.2	54.1
AB-25 Toplam	82.5	5.0	86.9	68.7	9.3	75.8	46.4	12.9	53.2
Erkek	85.9	4.6	90.1	75.1	8.7	82.3	56.8	11.7	64.4
Kadın	79.1	5.5	83.7	62.2	10.0	69.1	36.3	14.5	42.5

Kaynak: European Commission Directorate-General for Employment and Social Affairs, **Employment in Europe 2006**, 2006: 56.

Yukarıda, AB ülkelerinin vasıf ve eğitim düzeyleri açısından geniş kapsamlı bir değerlendirme sunulmuştur. Bu değerlendirmeler, Avrupa Komisyonunun her yıl hazırlamış olduğu “Employment in Europe” çalışmasından derlenmiştir. Bire bir aynı kıstaslar dahilinde Türkiye ile karşılaştırma yapmak imkansızdır. Çünkü ülkemizin en önemli istatistik kurumlarından biri olan TÜİK, eğitim durumuna göre olan değerlendirmeyi, okur-yazar olmayanlar, lise altı eğitimliler, lise ve dengi meslek liseleri ve yüksekokul ve fakülte mezunları şeklinde yapmaktadır. Bu çalışmada da bu şekilde bir karşılaştırma yapılacaktır.

Tablo 10, Türkiye’de istihdam edilenlerin toplam da ve cinsiyet ayrımına göre eğitim durumunu göstermektedir. Buna göre ülkemizde istihdam edilenlerin eğitim düzeyinin yetersiz olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Bunun en büyük belirtisi, son yıllarda sürekli olarak azalma eğilimine girmiş olsa dahi, istihdam edilenler arasında hala % 4.6 oranında okur-yazar olmayan bir kesimin var olmasıdır. Avrupa Birliği, eğitim durumuna göre yapmış olduğu analizlerde, böyle bir kıstas (okur-yazar olmayanlar) kullanmamaktadır. Türkiye açısından son derece düşündürücü bir durumu teşkil eden istihdam edilenler arasında okur-yazar olmayanların varlığı, ivedilikle çözülmesi gereken bir sorundur.

2007 yılı rakamlarına göre, istihdam edilenlerin % 61.2'sinin lise altı eğitimi, % 21.0'ının lise ve dengi meslek okullarından mezun ve sadece % 13.2'sinin yüksekokul ve fakülte mezunu kişilerden oluştuğu görülmektedir. Bu veriler, ülkemizde istihdam edilenlerin eğitim seviyesinin ne kadar düşük olduğunu gösteren önemli birer göstergedir. Özellikle, istihdam edilenler arasında yüksek okul ve fakülte mezunlarının oranının sadece % 13.2 olması oldukça düşündürücüdür. Oysa ki, AB ile ilgili yukarıdaki değerlendirmelerde eğitim ve vasıf seviyesi arttıkça istihdam edilme oranlarının da arttığı görülmekteydi. Bu çıkarım, ülkemizin eğitim seviyesi ile istihdam edilme arasındaki ilişkinin gelişmiş olan ülkelerin aksine bir seyir izlediğinin kanıtıdır. Zaten günümüzde, ülkemizin karşı karşıya kaldığı sorunların başında, her geçen gün sayısal olarak artış gösteren ve çığ gibi büyüyen "eğitimli işsizler" ordusu gelmektedir.

Bu tablodan çıkartılacak diğer önemli bir sonuç, Türkiye'de istihdam edilenler arasında % 12.9 gibi bir oranda okuma-yazma bilmeyen kadınların olmasıdır. Bu durumun ortaya koyduğu birkaç sonuç bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi, Türkiye'de kadınların hala ataerkil ve gelenekçi yapıdan kaynaklanan yapıdan dolayı, eğitime istenilen oranlarda katılmadıkları, bir diğeri ise; tarım sektörünün hala ağırlıklı yapısını koruduğu ülkemizde ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınların eğitim durumlarının ikincil plana atıldığı gerçeğidir. Türkiye'de işgücünün niteliklerini artıracak politikalara şiddetle ihtiyacı vardır. Bu politikalarından kuşkusuz en önemlisi, uygulanacak eğitim politikalarıdır. Örgün eğitim ve öğretim politikalarının yanında, kişilere meslek ya da zanaat kazandıracak meslek edindirme programlarının da aktif istihdam politikaları çerçevesinde yeniden gözden geçirilmesi ve işleyişinin daha da güçlendirilmesi gerekmektedir.

Tablo 10: Türkiye'de İstihdam Edilenlerin Cinsiyet ve Eğitim Durumu (%)

	2004	2005	2006	2007
TOPLAM				
Okur-Yazar Olmayanlar	6,8	5,7	5,5	4,6
Lise Altı Eğitimli	64,0	62,3	61,6	61,2
Lise ve Dengi Meslek Lis.	18,9	20,4	20,8	21,0
Yüksekokul ve Fakülte	10,3	11,5	12,1	13,2
ERKEK				
Okur-Yazar Olmayanlar	3,1	2,4	2,3	1,9
Lise Altı Eğitimli	66,4	64,6	63,9	63,6
Lise ve Dengi Meslek Lis.	20,9	22,4	22,8	22,5
Yüksekokul ve Fakülte	9,6	10,6	11,1	12,0
KADIN				
Okur-Yazar Olmayanlar	16,9	15,2	14,6	12,9
Lise Altı Eğitimli	57,5	55,8	55,1	53,9
Lise ve Dengi Meslek Lis.	13,4	14,7	15,4	16,7
Yüksekokul ve Fakülte	12,2	14,3	14,9	16,5

Kaynak: TÜİK İşgücü Veri Tabanı-Hanehalkı İşgücü Anketi'ndeki rakamlardan yararlanılarak hesaplanmıştır (2007 yılı rakamları, Eylül ayı verileridir).

3. AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE'DE İŞSİZLİĞİN GENEL YAPISI

Gelişmiş ülkelerde büyük dalgalanmalara yol açan ilk büyük boyutlu işsizlik, 1929 ekonomik krizinden sonra yaşanmıştır. Bu kriz, ekonomi politikalarında da önemli değişikliklere yol açmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası, uygulamaya konulan Keynesyen politikalarla yüksek bir istihdam düzeyi tutturulmuş ve işsizlik bir süreliğine sorun olmaktan çıkarılmış, bu dönemde her bakımdan bir altın çağ yaşanmıştır. 1980'li yıllara gelindiğinde ise, bir yandan petrol fiyatlarının yükselmesi, öte yandan başta Japonya olmak üzere yeni endüstrileşen ülkelere gelen rekabet sonucu sarsılan Batı'da büyüme duraklamış ve gelişmiş ekonomiler için bir politika değişikliği kaçınılmaz hale gelmiştir.

Batılı gelişmiş ülkelerde, altın çağ olarak ifade edilen 1945-1975 döneminden sonra, özellikle 1973'ten bu yana, AB ülkelerinde ve diğer ülkelerde her geçen gün daha fazla önem kazanan bir işsizlik problemiyle karşılaşmıştır. 1980'lerde gelişmiş ülkelerin çoğu, özellikle Batı Avrupa, altın çağ dönemi ile karşılaştırılamayacak ölçüde yüksek bir işsizlik problemiyle karşı karşıya kalmıştır. 1990'lı yılların başında, Soğuk Savaşın sona ermesini takiben dünya yeniden yapılanmaya giderken, AB ülkelerinde hükümetler liberal iktisat politikaların esas alındığı, serbest piyasa ilkelerine göre işleyen yeni bir ekonomik sistem kurmak istemişlerdir. Bu sistemin uygulanmasında "kuralsızlaştırma" (deregulation), "özelleştirme" (privatization) ve "devletin ekonomik anlamda küçültülmesi" temel politika hedefleri olmuştur. Bu politikalarla istihdamın ve refahın artacağına inanılmıştır. Özellikle gelişmiş ülkeler yönünden gerçekten artan refahın yanında, istihdam alanında aynı sonuçlar alınamamış; şiddetini sürekli olarak artıran küresel rekabet ve teknolojik gelişmeler gibi değişim ve yenileşme hareketleri, işsizlikteki artışa ivme kazandırmıştır. Küreselleşme olgusu etrafında sadece iktisadi değil politik vizyonun da oluşturulduğu bu dönemde, ciddi oranda işsizlik artışlarıyla karşılaşmıştır.

AB ülkelerinde 1980'li yılların ortalarında başlayan işsizlik, 1995 yılına kadar artarak devam etmiştir. Bu tarihten sonra üye ülkelerde uygulanmaya başlanan aktif emek piyasası politikaları işsizlik oranlarını az da olsa azaltmıştır. Fakat, daha sonraki yıllarda mevcut aktif istihdam politikalarına rağmen, işsizlik oranları yeniden bir artış göstermeye başlamıştır.

Gelişmiş ülkelerde işsizliğin temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Özdemir ve diğerleri, 2006: 86-91):

- Gelişmiş ülkelerde, özellikle de AB üyesi ülkelerde yüksek oranlı yapısal işsizlik mevcuttur. Yani bir yandan işsizlik oranı yükselmekte, öte yandan işsizlik süreklilik kazanmaktadır.
- Gelişmiş ülkelerde işsizlikten en fazla etkilenen grubu gençler oluşturmaktadır.
- Gelişmiş ülkelerin birçoğunda işsizlik uzun dönemli bir seyir göstermekte, işsiz kalanlar veya iş piyasasına ilk defa girenler kısa sürede istihdam imkanı bulamamaktadır.
- Gelişmiş ülkelerde işsizlikten etkilenen grupların önemli bir üyesi kadınlardır.

Bu gelişmeler çerçevesinde, üzerinde önemle durulması gereken konu, günümüzde gelişmiş Batı dünyasının ve özellikle de AB ülkelerinin büyük bir kısmında yaşanan ikilemdir. Bilindiği gibi birçok AB ülkesinde işsizlik oranları özellikle son 30 yıl zarfında sürekli olarak artış göstermiş ve ikili hanelere yaklaşma eğilimine girmiştir. AB sınırları dahilinde 20 milyon işsiz, yeniden işbaşı yapmak için hazır beklemektedir. Yapılan araştırmalar neticesinde, 1970'li yıllardan itibaren AB ülkelerinde refah düzeyinde % 85 dolayında bir artış meydana gelmesine rağmen, ancak % 11 oranında yeni iş imkanı sağlanabilmiş; her türlü aktif ve pasif işgücü piyasası politikalarına rağmen işsizlik oranı bir türlü istenilen düzeye indirilememiştir(Erdem,2005: 560).

Refah düzeyinde önemli oranlarda artış meydana gelmesine rağmen, istihdam politikalarında başarısız olan pek çok AB üyesi ülke örnekleri incelendiğinde, istihdam politikalarında başarıyı engelleyen ve işsizlik sorununun aşılmasını zorlaştıran unsurların genellikle işgücü piyasasına yönelik kısmi reform uygulamaları ve kısıtlayıcı kurumsal ve yasal düzenlemeler olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, işgücü piyasalarının yeniden yapılandırılması süreci, 1980 sonrası istihdam politikalarının oluşturulmasında ve toplam istihdamın artırılmasına yönelik çözüm arayışlarında en fazla tercih edilen yaklaşım olmuştur. İstihdam-işsizlik sorunlarının çözümü hususunda, işgücü piyasalarının esnekleştirilerek yeniden yapılandırılması, anahtar unsur olarak ön plana çıkmaktadır. Bu noktada, unutulmaması ve üzerinde önemle durulması gereken husus ise, hangi anlayış çerçevesinde esneklik yaklaşımının etkin kılınacağıdır. Ülkeler, sahip oldukları kültürel, siyasal, sosyal ve ekonomik yapılarının öngördüğü bir esneklik yaklaşımı geliştirmek zorundadırlar. Bu hususları dikkate alan ülkeler, istihdam politikaları açısından ya piyasa ekonomisi anlayışını ya da Avrupa Sosyal Modeli anlayışını tercih edeceklerdir(Selamoğlu, 2004).

3.1. AB Ülkeleri ve Türkiye’de Toplam İşsizlik

Çalışma çağına bulunup da, piyasalardaki cari ücret üzerinden çalışma arzu ve iktidarında olan fakat istihdam edilemeyen ve kendisine uygun bir iş bulamayan bireylere işsiz denmektedir. İşsizlerin toplam işgücüne oranına ise işsizlik oranı denmektedir.

Toplam işsizlik oranlarının yıllar itibariyle gösterildiği Tablo 11’e göre, AB-27’nin toplam işsizlik oranı 2007 yılı itibariyle % 7.1 iken, AB-25’te bu oran % 7.2 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlar yıllar itibariyle değerlendirildiğinde, son 10 yıllık dönemde AB’de işsizlik oranlarında az da olsa bir düşüş meydana geldiği görülmektedir. AB ülkeleri içerisinde en yüksek işsizlik oranları, % 11.1 ile Slovakya ve % 9.6 ile Polonya’ya aittir. Almanya, Yunanistan, İspanya ve Fransa’da işsizlik oranları 2000-2005 yılları arasında % 10 seviyesine oldukça yaklaşmış, ancak 2006 yılında yaşanan olumlu süreç sonrası işsizlik rakamları azaltılabılmıştır. En düşük işsizlik oranları ise, % 3.2 ile Hollanda ve % 3.8 ile Danimarka’ya aittir. Düşük işsizlik oranlarına sahip diğer ülkeler ise, Lüksemburg (% 4.1), Litvanya (% 4.3), Avusturya (% 4.4) ve İrlanda (% 4.6)’dır.

Türkiye’de ise işsizlik oranları son dönemlerde önemli oranlarda artış göstermeye başlamıştır. 2000 yılında % 6.5 olan işsizlik oranı, 2001 ekonomik kriziyle birlikte büyük bir ivme kazanmış ve 2003 yılında zirve yaparak % 10.5 seviyesine ulaşmış, daha sonra yaşanan küçük oranlı gerileme ile 2007 yılında % 9.9 seviyesine inmiştir. Türkiye’nin en önemli sorunlarının başında gelen işsizlik sorununa yönelik olarak uygulanacak program ve politikalar, özellikle Avrupa İstihdam Stratejisi ilke ve hedefleri doğrultusunda yeniden gözden geçirilmeli ve aktif istihdam politikalarına ağırlık verilerek çözülmeye çalışılmalıdır. Gerekli önlemler alınmadığı takdirde, bu konuda Türkiye’yi daha da zor günlerin beklediği aşıkardır.

Tablo 11: AB Ülkeleri ve Türkiye’de Toplam İşsizlik Oranları (%)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Belçika	9,5	9,2	9,3	8,5	6,9	6,6	7,5	8,2	8,4	8,4	8,2	7,5
Çek Cumb.	-	-	6,4	8,6	8,7	8,0	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1	5,3
Danimarka	6,3	5,2	4,9	5,2	4,3	4,5	4,6	5,4	5,5	4,8	3,9	3,8
Almanya	8,5	9,1	8,8	7,9	7,2	7,4	8,2	9,0	9,5	9,5	8,4	8,4
Estonya	-	9,6	9,2	11,3	12,8	12,4	10,3	10,0	9,7	7,9	5,9	4,7
Yunanistan	9,6	9,8	10,8	12,0	11,2	10,7	10,3	9,7	10,5	9,8	8,9	8,3
İspanya	17,8	16,7	15,0	12,5	11,1	10,3	11,1	11,1	10,6	9,2	8,5	8,3
Fransa	11,6	11,5	11,1	10,5	9,1	8,4	8,7	9,4	9,6	9,7	9,4	8,3
İrlanda	11,7	9,9	7,5	5,7	4,2	4,0	4,5	4,7	4,5	4,4	4,4	4,6
İtalya	11,2	11,3	11,3	10,9	10,1	9,1	8,6	8,4	8,0	7,7	6,8	6,1
Kıbrıs	-	-	-	-	4,9	3,8	3,6	4,1	4,6	5,2	4,7	4,0
Letonya	-	-	14,3	14,0	13,7	12,9	12,2	10,5	10,4	8,9	6,8	6,0
Litvanya	-	-	13,2	13,7	16,4	16,5	13,5	12,4	11,4	8,3	5,6	4,3
Lüksemburg	2,9	2,7	2,7	2,4	2,3	2,0	2,7	3,7	5,1	4,5	4,7	4,1
Macaristan	9,6	9,0	8,4	6,9	6,4	5,7	5,8	5,9	6,1	7,2	7,5	7,4
Malta	-	-	-	-	6,7	7,6	7,5	7,6	7,4	7,3	7,3	6,4
Hollanda	6,0	4,9	3,8	3,2	2,8	2,2	2,8	3,7	4,6	4,7	3,9	3,2
Avusturya	4,3	4,4	4,5	3,9	3,6	3,6	4,2	4,3	4,8	5,2	4,8	4,4
Polonya	-	10,9	10,2	13,4	16,1	18,2	19,9	19,6	19,0	17,7	13,8	9,6
Portekiz	7,3	6,8	5,1	4,5	4,0	4,0	5,0	6,3	6,7	7,6	7,7	8,1
Slovenya	6,9	6,9	7,4	7,3	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,5	6,0	4,9
Slovakya	-	-	12,6	16,4	18,8	19,3	18,7	17,6	18,2	16,3	13,4	11,1
Finlandiya	14,6	12,7	11,4	10,2	9,8	9,1	9,1	9,0	8,8	8,4	7,7	6,9
İsvç	9,6	9,9	8,2	6,7	5,6	4,9	4,9	5,6	6,3	7,8	7,0	6,1
İngiltere	7,9	6,8	6,1	6,0	5,5	5,0	5,1	4,9	4,7	4,8	5,3	5,3
Bulgaristan	-	-	-	-	16,4	19,5	18,1	13,7	12,0	10,1	9,0	6,9
Romanya	-	-	-	6,9	7,2	6,6	8,4	7,0	8,1	7,2	7,3	6,4
AB-25	-	-	9,3	9,1	8,6	8,4	8,7	9,0	9,1	8,8	7,9	7,2
AB-27	-	-	-	-	8,6	8,5	8,9	9,0	8,9	8,2	7,1	7,1
TÜRKİYE	-	-	-	-	6,5	8,3	10,3	10,5	10,3	10,3	9,6	9,9

Kaynak: EUROSTAT, "Euro-Indicators", News Release, 105-2007, June 2007, Michal Milady, "Regional Unemployment in the European Union, Bulgaria and Romania in 2005" Statistics in Focus, EUROSTAT, 1/2006, s. 2-3; TÜİK, "Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları", (Çevrimiçi) http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=25&ust_id=8, 11.11.2008 ve EUROSTAT, "UnemploymentRatebyGender", (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=REF_TB_labour_market&root=REF_TB_labour_market/t_labour/t_employ/t_ufsi/t_une/tsiem110 'daki verilerden yararlanılarak hesaplanmıştır.

3.2. AB Ülkeleri ve Türkiye’de Cinsiyet Durumuna Göre İşsizlik

AB ülkeleri ve Türkiye’de cinsiyet ayrımına göre işsizlik oranlarını gösteren Tablo 12 incelendiğinde, AB’ye üye ülkelerin hemen hepsinde kadın işsizlik oranlarının erkek işsizlik oranlarına nazaran daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun istisnaları olarak sadece İrlanda, Letonya ve İsveç’te erkek işsizlik oranları, kadın işsizlik oranlarına göre daha yüksek bulunmaktadır.

2007 yılı itibarıyla, AB-27’de cinsiyet ayrımına göre işsizlik oranlarına bakıldığında, erkeklerde % 6.6 olan işsizlik oranının, kadınlarda % 7.8 olduğu görülmektedir. Yine AB-25’te erkeklerde % 6.6 olan işsizlik oranı, kadınlarda % 7.9 olarak gerçekleşmiştir. Erkekler için en yüksek işsizlik oranları 2007 yılı itibarıyla, % 9.9 ile Slovakya, % 9.0 ile Polonya ve % 8.5 ile Almanya’da gerçekleşmiştir. Erkek işsizlik oranlarının en düşük olduğu ülkeler ise, % 2.8 ile Hollanda, % 3.4 ile Lüksemburg ve % 3.5 ile Danimarka’dır. Birlik üyesi ülkeler içinde kadın işsizler arasında en yüksek oranlara sahip ülkeler, % 12.8 ile Yunanistan, % 12.7 ile Slovakya ve % 10.9 ile İspanya iken, en

düşük oranlar ise % 3.9 ile Estonya, %3.6 ile Hollanda ve % 4.2 ile Danimarka ve İrlanda'ya ait bulunmaktadır.

Tablo 12: AB Ülkeleri ve Türkiye'de Cinsiyet Durumuna Göre İşsizlik Oranları (%)

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Belçika	Erkek	7,4	7,3	7,7	7,1	5,6	5,9	6,7	7,6	7,5	7,6	7,4	6,7
	Kadın	12,5	11,9	11,6	10,3	8,5	7,5	8,6	8,9	9,5	9,5	9,3	8,5
Çek Cum.	Erkek	-	-	5,0	7,3	7,3	6,7	5,9	6,2	7,1	6,5	5,8	4,2
	Kadın	-	-	8,1	10,3	10,3	9,7	9,0	9,9	9,9	9,8	8,8	6,7
Danimarka	Erkek	5,3	4,4	3,9	4,6	3,9	4,1	4,3	4,8	5,1	4,4	3,3	3,5
	Kadın	7,5	6,2	6,0	5,8	4,8	5,0	5,0	6,1	6,0	5,3	4,5	4,2
Almanya	Erkek	6,6	7,3	7,1	6,4	6,0	6,3	7,1	8,2	8,7	8,8	10,2	8,5
	Kadın	11,0	11,6	11,1	9,9	8,7	8,9	9,4	10,1	10,5	10,3	9,4	8,3
Estonya	Erkek	-	10,3	9,9	12,5	13,8	12,6	10,8	10,2	10,4	8,8	6,2	5,4
	Kadın	-	8,9	8,3	10,1	11,8	12,2	9,7	9,9	8,9	7,1	5,6	3,9
Yunanistan	Erkek	6,1	6,4	7,0	7,9	7,4	7,1	6,8	6,2	6,6	6,1	5,6	5,2
	Kadın	15,2	15,2	16,7	18,1	17,1	16,1	15,3	15,0	16,2	15,3	13,6	12,8
İspanya	Erkek	14,3	13,1	11,2	9,0	7,9	7,5	8,1	8,2	8,0	7,0	6,3	6,4
	Kadın	23,8	22,6	21,1	18,0	16,0	14,8	15,7	15,3	14,3	12,2	11,6	10,9
Fransa	Erkek	10,0	10,1	9,5	9,0	7,6	7,0	7,8	8,5	8,7	8,8	8,4	7,8
	Kadın	13,5	13,3	12,9	12,2	10,9	10,0	9,8	10,5	10,6	10,7	10,1	8,9
İrlanda	Erkek	11,5	9,9	7,7	5,7	4,3	4,1	4,7	5,0	4,9	4,6	4,6	5,0
	Kadın	11,8	9,9	7,3	5,6	4,2	3,8	4,1	4,3	4,1	4,1	4,1	4,2
İtalya	Erkek	8,7	8,7	8,8	8,4	7,8	7,1	6,7	6,5	6,4	6,2	5,4	4,9
	Kadın	15,2	15,3	15,4	14,8	13,6	12,2	11,5	11,3	10,5	10,1	8,8	7,9
Kıbrıs	Erkek	-	-	-	-	3,2	2,6	2,9	3,6	3,6	4,3	4,0	3,4
	Kadın	-	-	-	-	7,2	5,3	4,5	4,8	6,0	6,5	5,4	4,6
Letonya	Erkek	-	-	15,1	14,4	14,4	14,2	13,3	10,6	10,6	9,1	7,4	6,4
	Kadın	-	-	13,6	13,6	12,9	11,5	11,0	10,4	10,2	8,7	6,2	5,6
Litvanya	Erkek	-	-	14,6	15,1	18,6	18,6	14,2	12,7	11,0	8,2	5,8	4,3
	Kadın	-	-	11,7	12,3	14,1	14,3	12,8	12,2	11,8	8,3	5,4	4,3
Lüksemburg	Erkek	2,2	2,0	1,9	1,8	1,8	1,7	2,0	3,0	3,7	3,5	3,5	3,4
	Kadın	4,2	3,9	4,0	3,3	3,1	2,6	3,7	4,7	7,1	5,8	6,2	5,1
Macaristan	Erkek	10,2	9,7	9,0	7,5	7,0	6,3	6,2	6,1	6,1	7,0	7,2	7,1
	Kadın	8,8	8,1	7,8	6,3	5,6	5,0	5,4	5,6	6,1	7,4	7,8	7,7
Malta	Erkek	-	-	-	-	6,4	6,9	6,6	6,9	6,6	6,5	6,5	5,9
	Kadın	-	-	-	-	7,4	9,3	9,3	9,1	9,0	9,0	8,9	7,6
Hollanda	Erkek	4,8	3,7	3,0	2,3	2,2	1,8	2,5	3,5	4,3	4,4	3,5	2,8
	Kadın	7,7	6,6	5,0	4,4	3,6	2,8	3,1	3,9	4,8	5,1	4,4	3,6
Avusturya	Erkek	3,6	3,6	3,8	3,3	3,1	4,0	4,0	4,0	4,4	4,9	4,4	3,9
	Kadın	5,3	5,4	5,4	4,7	4,3	4,2	4,4	4,7	5,3	5,5	5,2	5,0
Polonya	Erkek	-	9,1	8,5	11,8	14,4	16,9	19,1	19,0	18,2	16,6	13,0	9,0
	Kadın	-	13,0	12,2	15,3	18,1	19,8	20,9	20,4	19,9	19,1	14,9	10,4
Portekiz	Erkek	6,5	6,1	4,1	4,0	3,2	3,2	4,1	5,5	5,8	6,7	6,5	6,7
	Kadın	8,2	7,6	6,3	5,2	4,9	5,0	6,0	7,2	7,6	8,7	9,0	9,7
Slovenya	Erkek	7,0	6,8	7,3	7,1	6,5	5,6	5,9	6,3	5,8	6,1	4,9	4,0
	Kadın	6,7	7,1	7,5	7,5	7,0	6,8	6,8	7,1	6,8	7,0	7,2	5,9
Slovakya	Erkek	-	-	12,2	16,3	18,9	19,8	18,6	17,4	17,4	15,5	12,3	9,9
	Kadın	-	-	13,1	16,4	18,6	18,7	18,7	17,7	19,2	17,2	14,7	12,7
Finlandiya	Erkek	14,3	12,3	10,9	9,8	9,1	8,6	9,1	9,2	8,7	8,2	7,4	6,5
	Kadın	14,9	13,0	12,0	10,7	10,6	9,7	9,1	8,9	8,9	8,6	8,1	7,2
İsveç	Erkek	10,1	10,2	8,4	6,6	5,9	5,2	5,3	6,0	6,5	7,9	6,9	5,8
	Kadın	9,0	9,5	8,0	6,8	5,3	4,5	4,6	5,2	6,1	7,7	7,2	6,4
İngiltere	Erkek	9,2	7,6	6,8	6,6	6,0	5,5	5,6	5,5	5,0	5,1	5,7	5,6
	Kadın	6,3	5,8	5,3	5,3	4,9	4,4	4,5	4,3	4,2	4,3	4,9	5,0
Bulgaristan	Erkek	-	-	-	-	16,7	20,2	18,9	14,1	12,5	10,3	8,6	6,5
	Kadın	-	-	-	-	16,2	18,6	17,3	13,2	11,5	9,8	9,3	7,3
Romanya	Erkek	-	-	-	7,5	7,8	7,2	9,1	7,6	9,1	7,8	8,2	7,2
	Kadın	-	-	-	6,2	6,4	5,9	7,7	6,4	6,9	6,4	6,1	5,4
AB-25	Erkek	-	-	8,0	7,8	7,4	7,3	7,8	8,1	8,1	7,9	7,5	6,6
	Kadın	-	-	11,2	10,8	10,2	9,8	10,0	10,2	9,8	9,8	9,0	7,9
AB-27	Erkek	-	-	-	-	7,8	7,7	8,2	8,4	8,4	8,3	7,6	6,6
	Kadın	-	-	-	-	9,8	9,4	9,6	9,7	9,8	9,6	8,9	7,8
Türkiye	Erkek	-	-	-	-	6,6	8,7	10,7	10,7	10,5	10,4	9,7	9,8
	Kadın	-	-	-	-	6,3	7,4	9,4	10,1	9,7	10,2	10,3	10,3

Kaynak: EUROSTAT, "Total Unemployment Rate by Gender", (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996.39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_EMPLOI&root=STRIND_EMPLOI/emploi/em073 ve TÜİK, "Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları", (Çevrimiçi) http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=25&ust_id=8, 11.11.2008'deki verilerden yararlanılarak hesaplanmıştır.

Türkiye’de ise, 2007 yılı sonu itibariyle erkek işsizlik oranı % 9.8 iken, kadın işsizlik oranı ise % 10.3 olarak gerçekleşmiştir. En yüksek erkek işsizlik oranına sahip AB üyesi ülkenin % 9.9 ile Slovakya olduğu düşünülürse, Türkiye’nin AB karşısında önemli sayılabilecek bir erkek işsizlik oranına sahip olduğu söylenebilir. % 10.3 olarak gerçekleşen kadın işsizlik oranı da çift haneli rakamlara ulaşmış ve AB-27 ortalamasının (% 7.8) oldukça üzerinde seyretmiştir. Ancak yine de, Yunanistan, Slovakya ve İspanya gibi ülkelerin kadın işsizlik oranlarının ülkemizden daha yüksek olduğu da gözden kaçmamaktadır. 2000 yılında ülkemizde erkek işsizlik oranının % 6.6 ve kadın işsizlik oranının % 6.3 olduğunu göz önüne alındığında, son yıllarda yaşanan yüksek oranlı ekonomik büyümelere tezat bir şekilde işsizlik oranının, hem erkeklerde hem de kadınlarda yaklaşık olarak 1.5 misli arttığı görülmektedir. Bu artışın en önemli nedenlerinin başında, diğer pek çok hususta da önem arz eden kırdan kente göç olgusu gelmektedir. Şöyle ki; daha önce kırsal alanda ücretsiz aile işçisi olarak çalışan ve işsizlik hesaplamalarına dahil olmayan önemli sayıdaki nüfusun, kentsel alana göç etmesi ve kentsel alanda bu kitleye tümüyle istihdam alanı yaratılamadığı gerçeği, bu oranların artışında önemli bir etken olarak ön plana çıkmaktadır.

3.3. AB Ülkeleri ve Türkiye’de Yaş Grupları İtibariyle İşsizlik Oranları

AB ve Türkiye açısından yaş gruplarına göre işsizlik oranları Tablo 13’te 25 yaş altı ve üstü şeklinde değerlendirmeye sunulmuştur. Buna göre, 2007 yılı itibariyle, AB-27’de, 25 yaş altı işsizlik oranı 2007 yılında % 15.3 olarak gerçekleşmişken, 25 yaş üstü işsizlik oranı ise % 6.1 seviyesinde olmuştur. Aynı oranlar AB-25 için, 25 yaş altında % 15.1 ve 25 yaş üstünde % 6.1 olarak gerçekleşmiştir.

25 yaş altı ve 25 yaş üstü işsizlik oranları, özellikle genç işsizlik konusunda önemli ipuçları verebilmektedir. Birlik ülkeleri bazında 2007 yılında en yüksek 25 yaş altı işsizlik oranları; % 22.9 ile komşu ülkemiz Yunanistan, 21.7 ile Polonya, % 20.3 ile Slovakya ve İtalya ve % 20.1 ile Romanya’ya ait bulunmaktadır. 2002 yılında % 40’lar seviyesine kadar çıkan 25 yaş altı işsizlik oranını % 20 civarına kadar indiren Polonya ve yine 2000 yılında % 30’lar seviyesinde gerçekleşen 25 yaş altı işsizlik oranını 2007 yılında % 8’ler seviyesine çeken Litvanya genç işsizliğinin çözümü açısından başarılı politikalar uygulayan ülkeler olarak ön plana çıkmaktadır. Genç işsizlik oranı %

Kamu-İş; C:10, S:3/2009

20'lere yakın bir civarda seyreden Türkiye açısından Polonya ve Litvanya örneklerinin incelenmesi bu açıdan faydalı olabilir.

25 yaş altı nüfus işsizlik oranının düşük olduğu ülkeler de sırasıyla, Hollanda (% 5.9), Danimarka (7.9) ve Litvanya (% 8.2)'dir. Bu ülkelerin toplam işsizlik oranlarında da en düşük yüzdeye sahip olan ülkeler olduğu dikkat çekmektedir. 25 yaş üstü nüfusun işsizlik oranlarına gelince, en yüksek oranların; % 10 ile Slovakya, % 8.1 ile Polonya ve % 8.0 ile Almanya olduğu görülmektedir. 25 yaş altı en yüksek işsizlik oranları ile karşılaştırıldığında, 25 yaş üstü işsizlik oranlarının daha düşük oranlarda seyrettiği açıkça görülmektedir. 25 yaş üstü işsizlik oranlarının en düşük olduğu AB ülkeleri ise, % 3.1 ile Danimarka, % 3.3 ile Lüksemburg ve Kıbrıs'tır.

Tablo 13: AB Ülkeleri ve Türkiye' de Yaş Durumuna Göre İşsizlik (25 Yaş Altı ve Üstü İşsizlik)

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Belçika	25 Yaş Altı	22,1	22,0	22,1	21,1	16,7	16,8	17,7	21,8	21,2	21,5	20,5	18,8
	25 Yaş Üstü	8,1	7,8	8,0	7,1	5,8	5,4	6,4	6,7	7,0	7,1	7,0	6,3
Çek Cum.	25 Yaş Altı	-	-	12,8	17,7	17,8	17,3	16,9	18,6	21,0	19,2	17,5	10,7
	25 Yaş Üstü	-	-	5,2	7,1	7,3	6,8	6,1	6,6	7,0	6,8	6,2	4,8
Danimarka	25 Yaş Altı	9,7	7,7	7,3	9,1	6,2	8,3	7,4	9,2	8,2	8,6	7,7	7,9
	25 Yaş Üstü	5,6	4,7	4,4	4,4	4,0	3,9	4,1	4,8	5,1	4,2	3,2	3,1
Almanya	25 Yaş Altı	15,6	16,2	15,0	12,7	10,6	12,8	14,2	14,6	15,0	14,5	12,5	11,1
	25 Yaş Üstü	7,3	7,9	7,7	7,1	6,6	6,5	7,1	8,1	8,6	8,6	9,4	8,0
Estonya	25 Yaş Altı	-	17,0	15,2	22,0	23,9	23,2	17,6	20,6	21,7	15,9	12,0	10,0
	25 Yaş Üstü	-	8,7	8,4	10,0	11,4	11,1	9,4	8,7	8,2	7,0	5,2	4,0
Yunanistan	25 Yaş Altı	31,0	30,8	29,9	31,5	29,1	28,0	26,8	26,8	26,9	26,0	25,2	22,9
	25 Yaş Üstü	6,7	7,0	7,9	9,1	8,7	8,4	8,3	7,9	8,7	8,3	7,5	7,1
İspanya	25 Yaş Altı	39,2	36,4	33,1	27,3	24,3	23,2	24,2	24,6	23,9	19,7	17,9	18,2
	25 Yaş Üstü	13,8	13,1	11,8	10,0	8,9	8,3	9,1	9,1	8,7	7,7	7,3	7,0
Fransa	25 Yaş Altı	28,5	28,4	25,6	23,4	20,1	19,4	19,7	20,7	21,8	22,7	22,1	19,4
	25 Yaş Üstü	9,7	9,7	9,5	9,0	7,9	7,2	7,4	8,1	8,1	8,1	7,7	7,0
İrlanda	25 Yaş Altı	18,2	15,4	11,3	8,6	6,8	7,3	8,5	9,1	8,9	8,7	8,6	9,2
	25 Yaş Üstü	10,2	8,6	6,6	5,0	3,6	3,2	3,6	3,8	3,6	3,5	3,5	3,8
İtalya	25 Yaş Altı	30,4	30,2	29,9	28,7	27,0	24,1	23,1	23,7	23,5	24,0	21,6	20,3
	25 Yaş Üstü	8,2	8,5	8,7	8,6	8,0	7,4	7,0	6,8	6,5	6,2	5,5	4,9
Kıbrıs	25 Yaş Altı	-	-	-	-	10,1	8,1	8,1	8,9	10,5	13,0	10,5	10,1
	25 Yaş Üstü	-	-	-	-	4,2	3,3	3,0	3,6	4,0	4,3	3,9	3,3
Letonya	25 Yaş Altı	-	-	26,8	23,6	21,4	23,0	22,0	18,0	18,1	13,6	12,2	10,7
	25 Yaş Üstü	-	-	12,5	12,7	12,7	11,6	10,9	9,5	9,4	8,3	6,0	5,3
Litvanya	25 Yaş Altı	-	-	25,5	26,4	30,6	30,9	22,5	25,1	22,7	15,7	9,8	8,2
	25 Yaş Üstü	-	-	11,4	12,0	14,6	14,9	12,5	11,1	10,3	7,6	5,2	3,9
Lüksemburg	25 Yaş Altı	8,2	7,9	6,9	6,9	7,1	7,1	7,7	11,0	16,8	13,7	16,2	15,5
	25 Yaş Üstü	2,3	2,1	2,2	1,9	1,8	1,5	2,2	3,1	4,2	3,8	3,9	3,3
Macaristan	25 Yaş Altı	18,5	17,0	15,0	12,6	12,4	11,3	12,7	13,4	15,5	19,4	19,1	18,0
	25 Yaş Üstü	8,2	7,7	7,2	5,9	5,4	5,0	5,0	5,0	5,2	6,1	6,5	6,5
Malta	25 Yaş Altı	-	-	-	-	13,7	18,8	17,1	17,2	16,8	16,4	16,3	13,8
	25 Yaş Üstü	-	-	-	-	4,7	4,0	4,6	4,9	4,8	4,9	5,0	4,7
Hollanda	25 Yaş Altı	11,1	9,1	7,6	6,8	5,7	4,5	5,0	6,3	8,0	8,2	6,6	5,9
	25 Yaş Üstü	5,0	4,1	3,1	2,5	2,3	1,7	2,3	3,2	3,9	4,1	3,4	2,6
Avusturya	25 Yaş Altı	6,3	6,7	6,4	5,4	5,3	5,8	6,7	8,1	9,4	10,3	9,1	8,7
	25 Yaş Üstü	4,0	4,0	4,2	3,7	3,4	3,3	3,8	3,7	4,0	4,3	4,0	3,7
Polonya	25 Yaş Altı	-	23,2	22,5	30,1	35,1	39,5	42,5	41,9	39,6	36,9	29,8	21,7
	25 Yaş Üstü	-	9,3	8,6	11,1	13,3	14,8	16,5	16,3	16,0	15,1	11,7	8,1
Portekiz	25 Yaş Altı	16,7	15,1	10,7	9,1	8,8	9,4	11,6	14,5	15,3	16,1	16,3	16,6
	25 Yaş Üstü	5,7	5,4	4,2	3,8	3,3	3,2	4,1	5,2	5,6	6,7	6,7	7,2
Slovenya	25 Yaş Altı	17,5	17,2	17,8	17,6	16,3	17,8	16,5	17,3	16,1	15,9	13,9	10,1
	25 Yaş Üstü	5,1	5,2	5,8	5,8	5,4	4,7	5,1	5,4	5,1	5,4	5,0	4,2

Slovakya	25 Yaş Altı	-	-	25,1	33,8	36,9	39,2	37,7	33,4	33,1	30,1	26,6	20,3
	25 Yaş Üstü	-	-	10,1	12,9	15,3	15,7	15,3	14,9	16,0	14,4	11,7	10,0
Finlandiya	25 Yaş Altı	28,0	25,2	23,5	21,4	21,4	19,8	21,0	21,8	20,7	20,1	18,7	16,5
	25 Yaş Üstü	13,0	11,0	9,7	8,6	8,1	7,6	7,4	7,2	7,2	6,8	6,2	5,4
İsveç	25 Yaş Altı	20,5	20,6	16,1	12,3	10,5	10,9	11,9	13,4	16,3	22,6	21,5	19,1
	25 Yaş Üstü	8,2	8,6	7,2	6,0	5,0	4,0	4,0	4,5	5,0	5,8	5,1	4,3
İngiltere	25 Yaş Altı	14,9	13,7	13,1	13,0	12,6	11,8	12,0	12,2	12,1	12,9	14,1	14,3
	25 Yaş Üstü	6,6	5,5	4,9	4,7	4,2	3,8	3,9	3,6	3,3	3,3	3,8	3,6
Bulgaristan	25 Yaş Altı	-	-	-	-	33,7	38,8	37,0	28,2	25,8	22,3	19,5	15,1
	25 Yaş Üstü	-	-	-	-	14,5	17,2	16,0	12,2	10,6	8,9	7,9	6,1
Romanya	25 Yaş Altı	-	-	-	20,4	20,0	18,6	23,2	19,6	21,9	20,2	21,4	20,1
	25 Yaş Üstü	-	-	-	4,9	5,3	4,9	6,4	5,4	6,2	5,6	5,7	4,9
AB-25	25 Yaş Altı	-	-	19,5	18,7	17,6	17,9	18,5	19,0	19,0	18,5	16,9	15,1
	25 Yaş Üstü	-	-	7,8	7,6	7,2	6,9	7,3	7,6	7,6	7,4	7,0	6,1
AB-27	25 Yaş Altı	-	-	-	-	17,3	17,3	17,9	18,0	18,4	18,3	17,1	15,3
	25 Yaş Üstü	-	-	-	-	7,4	7,2	7,6	7,7	7,7	7,6	7,0	6,1
Türkiye	25 Yaş Altı	-	-	-	-	13,0	16,1	19,1	20,5	19,6	16,8	16,0	16,8
	25 Yaş Üstü	-	-	-	-	4,5	6,1	7,9	8,0	7,9	6,9	6,7	6,7

Kaynak: EUROSTAT, "Unemployment Rate. by Age Group", (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996.39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&_screen=detailref&language=en&product=REF_TB_labour_market&root=REF_TB_labour_market/t_labour/t_employ/t_lfsi/t_une/tsdec460

Türkiye’de ise 2007 yılı itibariyle 25 yaş altı nüfus için işsizlik oranı % 16,8; 25 yaş üstü işsizlik oranı ise % 6,7 olarak, AB-25 ve AB-27 için sözkonusu oranlara yakın olarak gerçekleşmiştir. Bu konuda Türkiye’ye ilişkin göstergeler, Yunanistan, Polonya ve Litvanya’dan daha iyi durumdadır. Aslında genç nüfus miktarı AB ülkelerine göre oldukça fazla bulunan Türkiye’nin bu oranlara rağmen, bu nüfusuna yeterli ölçüde istihdam imkanı sunamadığı ortadadır. Bu nedenle iş piyasasına yeni giren gençlere mesleki ve teknik açıdan istihdam edilebilmelerine imkan sağlayacak asgari bir eğitimin sunulması ve ekonomik büyüme ve gelişmelerin istihdamı da olumlu etkileyecek şekilde yönlendirilmesi gerekliliği, ülkemiz açısından son dönemlerde iyice önem kazanmıştır.

SONUÇ

Dünyanın en önemli siyasal ve ekonomik güçlerinden biri olan Avrupa Birliği, 2004 yılındaki geniş çaplı genişleme ve son olarak Bulgaristan ve Romanya’nın da katılmasıyla, 27 üye ülkeden oluşan devasa bir birlik haline gelmiştir. Ancak tüm bu ülkelerin sosyal, kültürel, yasal ve ekonomik yapıları açısından taşıdığı farklılıklar işgücü piyasalarına da yansımakta ve gerek istihdam, gerekse işsizlikle ilgili çeşitli kalemlerde ülkeler arasında önemli farkların görülmesine neden olmaktadır. Avrupa Komisyonu ve Konseyi tarafından da üzerinde önemle durulan bu durum, 1993 Beyaz Kitap ve Essen Zirvesi ile başlayan aktif istihdam politikalarına geçilmesine neden olmuş, 2000 Lizbon Stratejisi’nde ise radikal kararlar alınması ile devam

etmiştir. Avrupa Birliği üyeliğini en temel hedeflerinden biri olarak benimseyen Türkiye açısından ise işgücü piyasasının genel görünümünün Birlik ortalamalarına göre oldukça olumsuz bir tablo sergilediği görülmektedir. Bu durum neredeyse her platformda övünç kaynağı olarak değerlendirilen genç nüfus yapısının yeterince değerlendirilemediğini, özellikle eğitim açısından zayıf kalındığını ve 2002 yılı ve sonrasında ekonomik büyümede yaşanan olumlu gidişatın yeni istihdam sahaları yaratacak şekilde yönlendirilemediği gerçeğini gözler önüne sermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; AB için yaşlanmanın ve yaşlı nüfus olgusunun giderek güç kazandığı ve bu durumun üye ülkelerin ekonomik ve toplumsal yapılarını, sosyal güvenlik bütçelerini ve sosyal politika uygulamalarını oldukça zor duruma soktuğu görülmektedir. Çalışma çağındaki nüfus bakımından AB, giderek yaşlanan bir işgücüne doğru ilerlerken, Türkiye ise bu alanda çok daha genç bir nüfus ve işgücü potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Ülke nüfusunun yarısının 28 yaşın altında olduğu düşünüldüğünde bu durum açıkça görülmektedir. Ancak gerek toplam istihdam oranları, gerekse de kadın istihdam oranları bakımından Türkiye AB ülkeleriyle kıyaslanamayacak derecede düşük oranlara sahiptir ki, bu da bu genç nüfustan en önemli kullanım alanında, yani istihdam noktasında tam olarak yararlanılamadığını göstermektedir.

Kadın istihdamının (% 23) AB ortalamasının (% 57) yarısından daha az olması ise, işgücü yapısı açısından olduğu kadar, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan da önemli bir problemin varlığına işaret etmektedir. Her ne kadar son yıllarda kadınların özellikle hizmet sektörünün gelişip büyümeye başlamasıyla birlikte çalışma hayatına daha fazla girdiği görülse de, bu durum kadınlar açısından işgücüne katılım oranlarının Türkiye’de AB ülkeleriyle kıyaslanamayacak derecede az olduğu gerçeğini değiştirememektedir.

İstihdamın sektörel dağılımı ekonomik literatürde gelişmiş ülke olmanın kriterlerinden biri olarak gösterilmekte ve Clerk Kanunu olarak nitelendirilen görüş çerçevesinde sanayileşme ve gelişme sürecinin ileri aşamaları ile birlikte istihdamın önemli bölümünün hizmetler sektöründe istihdam edileceği belirtilmektedir. Bu doğrultuda, AB ülkelerinde ve Türkiye’de de hizmetler sektörünün yıllar itibarıyla sürekli olarak istihdam içindeki payını artırdığı görülmektedir. Ancak AB’de ortalama % 70 civarında bulunan hizmetler sektörünün payı, Türkiye’de son yıllarda artma eğilimine girmiş olsa da % 48’ler seviyesinde kalmıştır.

Türkiye’de 1960’lı yılların, AB’de ise 1980’li yılların sonundan itibaren işsizlik sorunu, en önemli sorunların başında gelmeye başlamıştır. Her ne kadar özellikle 2004 yılından itibaren AB ülkeleri işsizlik oranlarını azaltmaya başlamış da olsa, yine de son yıllarda yaşanan olumlu gelişmelere rağmen Polonya ve Slovenya gibi ülkeler için bu sorun en ağır şekliyle varlığını devam ettirmektedir. Türkiye ise, Birlik geneline ters bir gelişim göstererek işsizlik oranlarını azaltmada yetersiz kalmış, özellikle yaşanan yüksek oranlı ekonomik büyümeler ile beraber değerlendirildiğinde tezat bir durum yaşanmasına engel olamamıştır. Cinsiyet açısından işsizlik oranları değerlendirildiğinde ise, AB ülkelerinde kadın işsizlik oranlarının, erkek işsizlik oranlarından az da olsa daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu durum Türkiye açısından daha karmaşık bir yapı sergilemektedir. Oran olarak her ne kadar kadın ve erkek işsizlik oranları açısından AB ile benzer bir fark olsa da, kadın istihdamının ücretsiz aile işçisi olarak özellikle tarım sektöründe yoğunlaşmış olması, kadınlar açısından gerçek işsizlik oranlarının çok daha yüksek olduğu eleştirilerini de beraberinde getirmektedir.

Yaş grupları açısından işsizlik olgusu değerlendirildiğinde, genç işsizler olarak değerlendirilen 25 yaş altındaki işsizlerin hem AB’de hem de Türkiye’de % 20’lere yakın olması, yaklaşık olarak her 5 gençten birine istihdam imkanı sunulamadığını ortaya koymakta ve işgücü politikalarının eğitim sistemlerini de kapsayacak şekilde eleştiri almasına neden olmaktadır. İşgücü politikalarının eğitim sistemlerini de kapsayacak şekilde revize edilmesini gerekli kılan bir diğer önemli husus ise, Türkiye’de istihdam edilenlerin eğitim seviyesindeki negatif tablodur. Birlik dahilinde eğitim ve vasıf seviyesi yükseldikçe, istihdam oranlarında da artış gözlenirken, Türkiye’de malesef aynı paralellikte bir süreç izlenememektedir. Türkiye’de istihdam edilenlerin yaklaşık olarak beşte üçü lise ve dengi meslek liselerinden mezun durumda bulunanlardır. Yüksekokul ve üniversite mezunlarının düşük oranlarda istihdam edilebilme imkanı bulabilmeleri gerçekten de çok düşündürücüdür. Türkiye’de 25 yaş altındaki nüfusun toplam nüfusa oranının AB ülkelerine göre çok daha yüksek olduğu göz önüne alınırsa, genç işsizliğinin daha önemli bir problem olduğu ortaya çıkmakta ve acil önlemler alınması gerekliliğini doğurmaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

CEYLAN-ATAMAN, Berrin (2003). “İşsizlik Sorunu ve Türkiye’nin AB İstihdam Stratejisine Uyumu”, **İşveren Dergisi**, Cilt: 42, Sayı: 1, Ekim, s: 34-38.

ÇOLAK, Ömer Faruk (2006). “Küresel İşsizlik, Avrupa İstihdam Stratejisi ve Türkiye”, **MESS Mercek Dergisi**, Nisan, s: 50-57.

EKİN, Nusret (2000). **Türkiye’de Yapay İstihdam ve İstihdam Politikaları**. İstanbul: İTO Yayınları, Yayın No: 2000-33.

ERCAN, Hakan (2006). “AB Sosyal Politikası Çerçevesinde Türkiye’nin İstihdam Stratejisi”, **TİSK Akademi**, Cilt: 1, Sayı: 2, s: 50-63.

ERDEM, Ziya (2005). “Sanayi İşçisinden Bilgi İşçisine: Yeni Ekonominin Değişen İşçi Tipi”. İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Konferansları, Prof.Dr. Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı, 49. Kitap:541-565.

European Commission, **Population Statistics 2006**, Luxembourg, 2006.

European Commission Directorate-General for Employment and Social Affairs, **“Employment in Europe 2006”**.

European Commission Directorate-General for Employment and Social Affairs, **“Employment in Europe 2005 Recent Trends and Prospects”**.

European Commission Directorate-General for Employment and Social Affairs, **“Employment in Europe 2004 Recent Trends and Prospects”**.

European Commission Directorate-General for Employment and Social Affairs, **“Employment in Europe 2000”**.

EUROSTAT, “EmploymentActivity Rate”,(Çevrimiçi)http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/labour/employ/lfsi/lfsi_act&language=en&product=EU_MASTER_labour_market&root=EU_MASTER_labour_market&scrollto=233.

EUROSTAT, “Employment Growth and Activitiy Branches- Annual Averages”, (Çevrimiçi)http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/retrieve/en/theme3/lfsi/lfsi_grt_a?OutputDir=EJOutputDir_431&user=unknown&clientsessionid=309B162D892F8E1F02FAAF1AFF9505F9.extraction-worker1&OutputFile=lfsi_grt_a.htm&OutputMode=U&NumberOfCells=180&Language=en&OutputMime=text%2Fhtml&.

EUROSTAT, “Employment Growth by Gender- Annual Percentage Change in Total Employed Population”, (Çevrimiçi)http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=REF_TB_labour_market&root=REF_TB_labour_market/t_labour/t_employ/t_lfsi/t_lfsi_emp/tsieb050.

EUROSTAT, “Employment Rate by Gender”,(Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=REF_TB_labour_market&root=REF_TB_labour_market/t_labour/t_employ/t_lfsi/t_lfsi_emp/tsiem010

EUROSTAT, “Employment (Main Characteristics and Rates)- Annual Averages”, (Çevrimiçi)http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/retrieve/en/theme3/lfsi/lfsi_emp_a?OutputDir=EJOutputDir_873&user=unknown&clientsessionid=6F19F4752ECC5FBC688D9EFD841EB91A.extraction-worker2&OutputFile=lfsi_emp_a.htm&OutputMode=U&NumberOfCells=240&Language=en&OutputMime=txt%2Fhtml&.

EUROSTAT, “Euro-Indicators” **News Release**, No: 105-2007, June 2007.

EUROSTAT, **Eurostat Yearbook 2006-2007- Europe in Figures**, 2007.

EUROSTAT, **Eurostat Yearbook 2008- Europe in Figures**, 2008.

EUROSTAT, “Labour Force Survey 2006”, **News Release**, No: 102/2007, July 2007.

EUROSTAT, “Population, Activity and Inactivity- Annual Averages”, (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/retrieve/en/theme3/lfsi/lfsi_act_a?OutputDir=EJOutputDir_788&user=unknown&clientsessionid=6F19F4752ECC5FBC688D9EFD841EB91A.extractionworker2&OutputFile=lfsi_act_a.htm&OutputMode=U&NumberOfCells=192&Language=en&OutputMime=text%2Fhtml&.

EUROSTAT, “Real GDP Growth Rate”, 2006, (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=0,1136173,0_45570701&_dad=portal&_schema=PORTAL.

EUROSTAT, “Total Unemployment Rate”, 2008, (Çevrimiçi) EUROSTAT, “Unemployment Rate by Gender”, (Çevrimiçi) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=REF_TB_labour_market&root=REF_TB_labour_market/t_labour/t_employ/t_lfsi/t_une/tsiem110.

GÜNDOĞAN, Naci (2006). “Avrupa Birliği’nde Yeni Bir Yönetişim Olarak Açık Koordinasyon Yöntemi ve Avrupa İstihdam Stratejisi”, **Çimento İşveren Dergisi**, Say: 1, Cilt: 20, Ocak, s: 12-26.

Kamu-İş; C:10, S:3/2009

GÜNDOĞAN, Naci ve BİÇERLİ, M. Kemal (2004). **Çalışma Ekonomisi**, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1461, 2. Bs., Eskişehir.

HEKİMLER, Alpay (2006). “Avrupa Birliği – Avrupa İstihdam Stratejisi ve Türkiye’nin Güncel Durumu”, **MESS Mercek Dergisi**, Nisan, s: 106-115.

İŞKUR, (2006). **2006-2008 Stratejik İş Planı İzleme Komisyonu Raporu**, Ankara.

KESİCİ, Mehmet Rauf ve SELAMOĞLU, Ahmet (2005). “Genel Hatlarıyla Avrupa İstihdam Stratejisi ve Geçirdiği Dönüşüm”, **İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2, s: 25-51.

KILIÇ, Cem (2005). “Avrupa Birliği’nin Yeni Üye Ülkelerinde İstihdam ve İşsizlik Göstergelerinin Türkiye ile Karşılaştırmalı Analizi”, **MESS Mercek Dergisi**, Nisan 2005, s: 133-143.

KORAY, Meryem (2005). **Sosyal Politika**. Ankara: İmge Yayınevi.

MILADY, Michal (2006). “Regional Unemployment in the European Union, Bulgaria and Romania in 2005” **Statistics in Focus**, EUROSTAT, 1/2006.

MOSHER, James S. and TRUBEK David M. (2003). “Alternative Approaches to Governance in the EU: EU Social Policy and the European Employment Strategy”, **JCMS**, Volume: 41, Number: 1, p: 63-88.

MURAT, Sedat (2000). “AB Ülkelerinde ve Türkiye’de İşgücünün Yapısı”, **İktisat Fakültesi Mecmuası, Prof. Dr. Nusret Ekin’e Armağan Özel Sayısı**, İstanbul, ss: 303-352.

MURAT, Sedat (2007). **Dünden Bugüne İstanbul’un İşgücü ve İstihdam Yapısı**, İTO Yayın No: 2007-73, İstanbul.

MURAT, Sedat (2006). **Dünden Bugüne İstanbul’un Nüfus ve Demografik Yapısı**, İTO Yayın No: 2006-49, İstanbul.

OECD, (2006). **Employment Outlook**, OECD Publications.

ÖZDEMİR, S., H.Y. ERSÖZ ve H.İ. SARIOĞLU (2006). **İşsizlik Sorununun Çözümünde KOBİ’lerin Desteklenmesi**. İstanbul: İTO Yayını.

RAMB, Fred (2008). “Employment Gender Gap in the EU is Narrowing- Labour Market Trends 2000-2007”, **Eurostat- Population and Social Conditions**, 99-2008.

- ROTHER, Philipp. C., CATENARO, Marco, SCHWAB, G. (2003). “Ageing and Pensions in the Euro Area Survey and Projection Results”, **Social Protection Discussion Papers**, No: 0307, The World Bank, Washington.
- SELAMOĞLU, Ahmet (2004). “Gelişmiş Ülkelerde İstihdam Politikaları-Esneklik Arayışı ve Etkileri”, **İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 1, (Çevrimiçi) http://www.isgucdergi.org/index.php?p=arc_view&ex=198&inc=arc&cilt=6&sayi=1&year=2004.
- SELAMOĞLU, Ahmet ve LORDOĞLU Kuvvet (2006). **Katılım Sürecinde Avrupa Birliği ve Türkiye’de İşgücü ve İstihdamın Görünümü**, Ankara: Belediye-İş Yayınları.
- ŞAHİN, Levent (2007). “Türkiye İşgücü Piyasasının Yapısal Özellikleri ve İşsizlik Sorunu”, **Sosyal Siyaset Konferansları Prof. Dr. Haşmet Başar’a Armağan Özel Sayısı**, 53. Kitap, ss. 543-575.
- TİSK (2006). **Avrupa İstihdam Stratejisi ve İşgücü Piyasası Gelişmeleri**. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın No: 272, Mayıs.
- TUİK, “Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları”, (Çevrimiçi) http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=25&ust_id=8, 11.11.2008.
- United Nations (2006). **World Population Prospects, The 2004 Revision**, New York.
- World Bank (2006). Turkey Labour Market Study, Report No: 33254-TR, 14 April 2006.
- ZAIM, Sabahattin (1997). **Çalışma Ekonomisi**, Filiz Kitabevi.